

ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

ΕΤΟΣ Β΄. ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 8

ΑΘΗΝΑ, ΜΑΪΟΣ 1925

ΚΡΙΣΙΜΗ ΩΡΑ

Στήν πλατειά τοῦ κήπου σιέρινα
νά ἔνα γεφυράκι.

ὦ ψυχή μου, ἀγάλια πέρινα
στό τρεχάτο ἀδλάκι.

Κοίτα ἢ κλαίουσα ἱτιά πῶς βλέπει
τὸ φτερούγιμά σου.

Τὸ ξανθὸ της ρίχνει κρέπι
κ' ἔρχεται σιμά σου.

Χέρι ὁ ἄνεμος, τὸ διώχνει,
γιὰ νὰ μὴ σ' ἀγγίξῃ.

Κάτι μέσα σου σέ σπρώχνει
κάπου νὰ σὲ πνίξῃ

Πέρ' ἀπὸ τ' ἀδλάκι, ὦ ζάλη —
τ' ὄνειρο τοῦ ἀγνώστου.

Λάμπει τὸ χρυσὸ κανάλι
καὶ μεθ'αὐτὸ τὸ φῶς του.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

B. Γ. ΚΟΡΟΛΕΓΚΟ

"ΤΟ ΔΑΣΟΣ ΒΟΥΪΖΕΙ,"

(ΘΡΥΛΟΣ ΤΟΥ ΔΑΣΟΥΣ)

Μετάφραση ΚΟΡΑΛΙΑΣ ΜΑΚΡΗ

Τὸ δάσος βούιζε

Σ' αὐτὸ τὸ δάσος ἦταν πάντα ἀπλωμένη μιὰ βοή κανονικά, διαρκῆς σὰν ἀπήχηση μακρουνοῦ σήμαντρου, ἀτάραχη ἢ ἀπροσδιόριστη σὰν ἤσυχος τραγουδι δίχως λόγια, σὰν μακροσυμένη θύμηση περασμένων. Κ' ἡ βοή αὐτὴ δὲν ἔπαυε ποτέ, γιατί τὸ δάσος ἦταν πυκνὸ καὶ θεριεμένο κι' ἀκόμα δὲν τὸ εἶχε ἀγγίξει τὸ τσεκούρι καὶ τὸ πριόνι τοῦ ξυλέμπορα. Τὰ ψηλά ἑκατόχρονα ἔλατα μὲ τοὺς γερούς κορμούς, ἀραδιασμένα σὲ μιὰ σοβαρὴ συνάθροιση, στεκόνταν πυκνά, ὑψώνοντας τίς κορφές του πρὸς τὸ φῶς. Κάτω ἦταν ἡσυχία, μύριζε πίσσα. Ἀνάμεσα ἀπ' τὸ πυκνὸ στρώμα τῶν φύλλων, ποὺ σκέπαζε τὴ γῆς, πρόβαλαν διάφορα χόρτα τὴν ιδιότροπη πρασινάδα τους. Κοντὰ στίς ρίζες τῶν δέντρων ἀνθίζαν μυριόχρωμες περικοκλάδες ἀπλωμένες σὰ σὲ μιὰ γλυκεῖα αὐτοεγκατάλειψη. Καὶ πάνω, ψηλά, χωρὶς τέλος καὶ χωρὶς διακοπὴ πέραγε ἡ βοή, σὰν ἀπροσδιόριστοι στεναγμοὶ τοῦ παρθένου δάσους.

Μὰ τώρα οἱ στεναγμοὶ ὀλοένα γινόνταν βαθύτεροι δυνατώτεροι. Ἀκολουθοῦσα τὸ γνώριμὸ μου μονοπάτι καὶ μολονότι ὁ θόλος τῶν δέντρων δὲν ἄφινε νὰ φαίνεται ὁ οὐρανός, βλέποντας ὡστόσο πῶς κατσούφιζε τὸ δάσος ἔνοιωθα, πὼς βαρὺ σύννεφο ὑψωνόταν πάνωθ' του. Ἡ ὥρα ἦταν ἀρκετὰ περασμένη. Ἀνάμεσ' ἀπ' τοὺς κορμούς φάνταζε κάπου κάπου ἡ φευγαλέα ἀχτίδα τοῦ ἡΐου, ποὺ βασιλεύει, μὰ τὸ σύθαμπο πύκνωνε ὀλοένα κι' ἦταν φανερό. πὼς θάχαμε θύελλα τὴ νύχτα.

Ἐπρεπε νὰ παρατήσω κάθε σκέψη γιὰ κυνήγι σήμερα, φτάνει νὰ πρόφτανα μιὰ ὥρ' ἀρχήτερα στὸ σπιτάκι τοῦ δασοφύλακος γιὰ νὰ περάσω τὴ νύχτα μου. Τάλογό μου, χωρὶς καθόλου νὰ τὸ βιάσω τάχυνε τὸ βῆμα του νευρικά, διευθυνόμενο κατὰ τὴν καλύβα.

Ἀκούστηκε τὸ γαύγισμα τοῦ σκυλιοῦ. Φάνηκαν ἀνάμεσ' ἀπ' τὰ δέντρα τὰσπρισμένα ντουβάρια τῆς καλύβας. Ἐνα γαλάζιο συννεφάκι καπνοῦ πλανιέται, πᾶν ἀπ' τὸ πυκνὸ φύλλωμα τῶν ἔλατων. Ἡ καλύβα γυρομένη ἀπ' τὴν πολυκαιρία, ἀκουμπάει τὴ φουντωτὴ σκεπὴ τῆς πάνω στὸν τοῖχο, ποὺ σχηματίζουν οἱ κόκκινοὶ κορμοί, θαρρεῖς κ' εἶναι φυτρωμένη στὴ γῆς, ἐνῶ τὰ λυγερά ἔλατα κινοῦν περήφανα πάνωθ' της τίς ψηλές κορφές της. Παρα-

πέρα, στὴ μέση τῆς μικρῆς πλατείας ποὺ ξανοίγεται γύρω ἀπ' τὴν καλύβα, ὀρθώνεται μιὰ παρὰ γέες βελανδιές.

Ἡ καλύβα αὐτὴ εἶν ἡ κατοικία τῶν ταχυτικῶν συντρόφων μου στίς κυνηγετικὲς ἐκδρομὲς - τοῦ Ζαχάρ καὶ τοῦ Μαξίμ, τῶν δυὸ δασοφυλάκων. Μὰ τώρα, φαίνεται, νάλειπαν κ' οἱ δυὸ, γιατί κανένας δὲ φάνηκε στίς φωνές τοῦ σκυλιοῦ. Μόνο ὁ παπούλης μὲ τὸ φαλακρὸ κεφάλι καὶ τὰ κάτσοπρα γένεια κάθεται στὸ μπάγκο. Τὰ γένεια τοῦ γέρον φτάνουν σχεδὸν ἴσαμε τὴ μέση του, καὶ τὰ μάτια του ἔχουν ἓνα θαμπὸ βλέμμα θαρρεῖς κι' ὁ νοῦς του γυρίζει ἐπίμονα στὰ περασμένα σὰν κάτι μάταια νὰ προσπαθεῖ νὰ θυμηθεῖ.

— Γεῖά σου, παπούλη! Ποῦ εἶν τὰ παιδιά;

— Ἐχ! Ἐχ! — κουνάει κεφάλι ὁ γέρος — Λεῖπουν κι' ὁ Ζαχάρ κι' ὁ Μαξίμ, μὰ κ' ἡ Μόττρια πάει στὸ δάσος νὰ φέρει τὴ γελάδα.

... Ἀργήσε κάτι νὰ φανεῖ ἀπόψε καὶ πάει νὰν τὴ βρεῖ... Μὴν τὴν φάγαν οἱ ἀρκοῦδες... Νάι, παιδάκι μ', ποὺ λές, ὅλοι λείπουν....

— Δὲν πειράζει. Κάθουμαι μαζί σου ἴσαμε ποὺ νάρτουν.

— Καλά, παιδάκι μ' — κουνάει ὁ γέρος τὸ κεφάλι, κι' ὅσο δένω τάλογό μου στὴ βελανδιτὰ, μὲ κοιτάζει καλὰ καλὰ μὲ τὰ θολὰ γέρικα μάτια του. Τὸ χάλι του εἶναι πολὺ: τὰ χέρια του τρέμουν, τὰ μάτια του δὲ βλέπουν καλὰ πιά.

— Καὶ ποιὸς εἶσαι τοῦ λόγου σου; — μὲ ρώτησε ἅμα ἕκαστα πλάι του.

Αὐτὴ τὴν ἐρώτηση μοῦ τὴν κάνει κάθε φορά, ποὺ πάω.

— Ἐχ, ξαίρω, ξαίρω τώρα — ξακολουθεῖ ὁ γέρος. — Τὸ κεφάλι τοῦ γέρον, παιδάκι μ' εἶναι σὰν τὸ κόσκινο, τίποτα δὲν κρατᾷ... Κεινός, ποὺ πέθαναν ἀπὸ καιρὸ τοὺς θυμάμαι, ὦχ, τὸν θυμάμαι καλὰ! Μὰ τοὺς καινούργιους ἀνθρώπους ὄλο καὶ τοὺς ξεχνᾶω... Παράζησα στὸν κόσμο. ..

— Καὶ ζεῖς ἀπὸ καιρὸ σὲ τοῦτο δὲ τὸ δάσος, παπούλη;

— Οὔ, ἀπὸ καιρὸ πολὺ! Ὁ Γάλλος σὰν κυρίεψε τὰ μέρη μας, εἶμουν δῶ πιά.

— Καὶ τί δὲ θάδες στὸν καιρὸ σου, ἔ, θάχεις πολλὰ νὰ μᾶς πεῖς, ἔ;

Ὁ γέρος μὲ κοιτάζει μ' ἀπορία.

— Σὰν τί νὰ δῶ, παιδάκι μ'! Τὸ δάσος εἶδα... Βουΐζει τὸ δάσος, βουΐζει μέρα καὶ νύχτα, χειμῶνα καλοκαίρι... Καὶ γὼ σὰν κείνο τὸ δέντρο ἔζησα τὴ ζωὴ μου μέσα στὸ δάσος, καὶ τῶνωσα.....Νά, μὲ τῶνα πῶδι, στὸ λάκκο εἶμαι, κι' ὡστόσο εἶναι στιγμές, ποὺ δὲν μπορῶ καλὰ καλὰ νὰ εἰπῶ ἂν ἔζησα στὸν κόσμο, γιὰ ὄχι... Αὐτὰ ποὺ λές! Μπορεῖ καὶ νὰ μὴν ἔζησα... ποιὸς ξαίρει...

Ἀνάμεσ' ἀπ' τίς ψηλές κορφές τῶν δέντρων, φάνηκε ἡ ἄκρη τοῦ μαύρου σύννεφου ποὺ ἀπλωνόταν στὸν οὐρανὸ βαρὺ, ἓνας δυνατὸς ἀέρας ἔκανε τὰ κλαριά νὰ κουνηθοῦν σπασμοδικὰ καὶ ἡ βοὴ πέρασε πᾶν, ἀπ' τὸ δάσος σὰν ἀντίλαλος δυναμωμένος, ἀπομακρυσμένου ἀκρόγυ.

Ὁ γέρος σήκωσε τὸ κεφάλι κ' ἔτεινε τὴν προσοχήτου.

— Ἔρχεται φουρτούνα— εἶπε σὲ λίγο.— Αὐτὸ τὸ ξαίρω καλά. Ὡϊ=ῶϊ, καὶ σὰν ἀγριέψει τὴ νύχτα, θὰ κομματιάσει τὰ δέντρα καὶ πολλὰ κ' ἀπ' τὴ ρίζα θὰ τσακίσει!... θ' ἄχει γλέντι γερὸ ὁ δασονοικοκύρης...— πρόσθεσε σιγώτερα.

— Καὶ πῶς τὸ ξαίρεις, παπούλη;

— Τὸ ξαίρω! Ἔμαθα καλά τὴ γλώσσα τοῦ δέντρου... Τὸ δέντρο, παιδάκι μ' φοβάται κ' αὐτό... Νά, τὸ ἔλατο ἄξαφνα, ὅσο εἶναι καλοσύνη μουρμουρίζει ἤσυχα, ἤσυχα, ἅμα ὅμως πάρε ἀγέρας βογγάει κ' ἀναστενάζει. Κι' αὐτὸ ἀκόμη δὲν εἶναι τίποτα... Μὰ γιὰ ἀκου τώρα. Ἐγώ, μὲ πὸν δὲν καλοβλέπω πιά, μὰ ταυτιά μου δὲ μὲ γελᾶνε : οἱ βαλανιδιὲς βουίζου, τὶς ἄγγιξε πιά... Καὶ τῶχω παρατηρημένο· πάντα αὐτὸ φέρνει φουρτούνα.

Πράγματι, οἱ βαλανιδιὲς ποὺ στεκόνταν μαζωμένες στὴ μέση καὶ προφυλαγόνταν ἀπ' τὸν ψηλὸ τοῖχο τοῦ δάσους, ἀνέμιζαν τὰ κλαριά τους, βγάζοντας μιὰ ὑπόκωφη βοή, ποὺ ξεχώριζε ἀπὸ κείνην τῶν ἔλατων.

— Ἐχ! Ἐ! Ἀκοῦς, παιδάκι μ';— λέει ὁ γέρος μὲ πονηρὸ χαμόγελο παιδιοῦ.— Τὸ ξαίρω πιά. Ἄμα ἀγγίζει ἔτσι τὴ βαλανιδιά, θὰ πει πῶς ὁ νοικὸ κύρης θ' ἄχει γλέντι τὴ νύχτα, θὰ σπάσει, θὰ τσακίσει... Μὰ ὅχι, δὲ μπορεῖ νὰ τὴν τσακίσει... Ἡ βαλανιδιά εἶναι γερὸ δέντρο. Μπορεῖ ν' ἀντισταθεῖ καὶ σαῦτουνοῦ τὴ δύναμη ἀκόμα!

— Ποιὸς νοικοκύρης, παπούλη; Μονάχος σου τῶπες πῶς ἢ φουρτούνα τὰ τσακίζει.

Ὁ γέρος κουνάει τὸ κεφάλι του μὲ ὕφος αἰνιγματικόν.

— Τὸ ξαίρω γώ!... Μὰ τώρα ὁ κόσμος γίνηκε τέτοιος, ποὺ τίποτα δὲν πιστεύει. Ἔτσι ποὺ λές! Μὰ γὼ ὥστόσο τὸν εἶδα ὅπως βλέπω τοῦ λόγου τώρα κ' ἀκόμα καλύτερα, γιὰ τὴν τῶρα τὰ μάτια μου γεράσαν πιά, μὰ τότες εἶταν νέα. Καὶ ν' ἄξαιρες πῶς ἔβλεπαν τὰ μάτια μου σὰν ἦμουν νιός!..

— Καὶ πῶς τὸν εἶδες, παπούλη; Γιὰ πῆς μου!

— Νά, ἴδια κ' ἀπαράλλαχτα σὰν καλὴ ὥρα : στὴν ἀρχὴ βόγγηξαν τὰ ἔλατα στὸ δάσος... Μεριάς, ξαίρεις. Κεῖ ποὺ σιγομιλοῦσαν, βούιζαν καὶ ταραχτήκαν : ὄχ—χο—χό... ὀ—χο—ῶ! παύαν γιὰ λίγο καὶ ξαναρχινοῦσαν ὕστερα ὀλοένα πὸ συχνά, πὸ λυπητερά. Κι' αὐτό, γιὰ τὴν ἔξαιραν πῶς πολλὰ ἀπὸ δαῦτα τ' ἄρχιγε χάμω τὴ νύχτα ὁ νοικοκύρης. Ὑστερα ἀρχίησαν οἱ βαλανιδιὲς. Καὶ τὸ βράδυ δυνάμωσε ἡ ταραχὴ τους. Σὰ νύχτωσε ἀρχίησε ἡ κοσμοχαλασιά. Τρέχει πάνω κάτω, γυρίζει μέσα στὸ δάσος, ξεκαρδίζεται στὰ γέλια καὶ θρηνεῖ, χοροπηδαεῖ κ' ὅλο στὴ βαλανιδιά ξαναγρονάει; νὰ τὴν ξεροζώσει πολεμάει... Κάποια φθινοπωρινὴ νυχτιά, δὲν ξαίρω πῶς μοῦρτε νὰ κοιτάξω ἀπ' τὸ παράθυρο. Αὐτὸ λοιπὸν δὲν τοῦρτε στὸ λογαριασμό. Ὁρμάει στὸ παράθυρο, καὶ ταρ—ράχ! κατεβάξει μιὰ στὰ τζά-

μια μὲ τὸ κλαρὶ ποὺ κράταγε. Θὰ μοῦκανε κομμάτια τὰ μοῦτρα μὰ γὼ δὲν εἴμουν τρελλὸς νὰ σταθῶ. Ἀποτραβήχτηκα ἀμέσως κα δὲ μὲ πρόφτασε Ἐχ, παιδάκιμ, εἶν' ἄγριος καὶ θυμωμένος, ποὺ λές τοῦ λόγου του!..

— Καὶ πῶς εἶνε στὴν ὄψη;

— Στὴν ὄψη; Νὰ σὰν καὶ κείνη τὴν γέρικη ἱπὰ ποὺ γέρνει στὴ λάσπη τῆς ἀκροποταμιᾶς. Ἀπαράλλαχτος!.. Κ' ἔχει κ' ἄσχημα μοῦτρα, φρίκη! Τὰ μαλλιά του εἶναι σὰν τὰ φύκια καὶ τὰ γένεια του τὸ ἴδιο. Ἡ μύτη του σὰν ἕνας μεγάλος ῥόζος κ' ὅλο του τὸ μοῦτρο, θαρρεῖς κ' εἶνε γιομᾶτο λειχῆνες. Φτοῦ! Τὶ ἄσχημος ποῦναι! Ὁ Θεὸς νὰ φυλάει κάθε χριστιανὸ μὴν τοῦ μοιάσει.. Μὰ τὸ Θεό! Μὰ γὼ ὥστόσο τὸν εἶδα κ' ἄλλη φορὰ στὸ βάλτο κοντά... Σὰ θέλεις, ἔλα τὸ χειμῶνα νὰ τὸν δεῖς καὶ σύ. Ἀνέβα σὲ κείνο τὸ βουνό,— εἶναι ὀλάκαιρο τώρα σκεπασμένο μὲ δάσος,— σκαρφάωσε στὴν κορυφὴ τοῦ πὸν ψηλοῦ δέντρου. Ἀπὸ κεῖ καὶ τὴ μέρα καμμιὰ φορὰ μπορεῖς νὰ τὸν δεῖς: περνάει σὰ μιὰ ἄσπρη κολόννα πάνω ἀπ' τὸ δάσος, σὰ μιὰ κολόννα ποὺ γυρίζει ὀλοένα καὶ κατεβαίνει ἀπ' τὸ βουνὸ στὴν πεδιάδα.. Τρέχει, τρέχει κ' ὕστερα χάνεται μέσα στὸ δάσος. Ἐχ!.. Κι' ὅπου περάσει στρώνει τὸ δρόμο μ' ἄσπρο χιόνι.. Σὰ δὲν πιστεύεις τοῦ γέρου τὰ λόγια, ἔλα καμμιὰ φορὰ μονάχος σου νὰ δεῖς.

Πῆρε δρόμο ὁ γέρος. Θαρρεῖς κ' ἡ ζωηρὴ κ' ἀνήσυχη κουβέντα τῶν δέντρων κ' ἡ θύελλα ποὺ κρεμόταν στὸν ἀέρα ξυπνοῦσαν τὸ γερασμένο αἷμα του. Κουνοῦσε τὸ κεφάλι του, χαμογελοῦσε, ἔγνεφε μὲ τὰ ξεθωριασμένα μάτια του.

Μὰ ξάφνου, θαρρεῖς κ' ἕνας ἴσκιος πέρασε ἀπ' τὸ ψηλὸ του μέτωπο ταῦλακισμένο ἀπ' τὶς ρυτίδες. Μ' ἔσπρωξε μὲ τὸν ἀγκῶνά του κ' εἶπε μ' ὕφος μυστηριώδικο:

— Μά, ξαίρεις, παιδάκιμ, τί θὰ σοῦ πῶ; Τώρα βέβαια ὁ νοικοκύρης τοῦ δάσους εἶναι φοριχτός, ὅπως σοῦ εἶπα, εἶν' ἀλήθεια. Ἐνας χριστιανὸς γίνεται ἄνω κάτω στὴ θέα του.. Μὰ πρέπει ὥστόσο νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια: δὲν κάνει Χωρατεύει μὲ τὸν ἄνθρωπο, χωρατεύει πολλὴν ὥρα μὰ γιὰ νὰ τὸ κάνει κακό, ποτέ!..

— Μὰ ὥστόσο, παπούλη, σὺ ὁ ἴδιος εἶπες πρωτίτερα πῶς χύθηκε νὰ σὲ βαρέσει.

— Ἐ, χύθηκε μονάχα! Φουρκίστηκε, βλέπεις, γιὰ τὸν κοίταξα ἀπ' τὸ παράθυρο. Νά, ποὺ λές! Μὰ σὰ δὲ χώνεις τὴ μουσοῦδα σου σὶς δουλαῖς οὐ, κ' αὐτὸς σ' ἀφίνει ἤσυχο, δὲ σὲ πειράζει. Τέτοιος εἶναι ὁ δασονοικοκύρης... Ποῦ νὰ στὰ λέω, τί φοριχτά πράγματα ἔχει ἰδωμένα τὸ δάσος πράγματα ποῦκ' ἄνθρωποι... Ἐχ! Μὰ τὸ Θεό!

Ὁ γέρος ἔσκυψε τὸ κεφάλι κ' ἀπόμεινε κἀνα λεπτὸ σιωπηλός. Ὑστερα σὰ σήκωσε τὰ μάτια του νὰ μὲ κοιτάξει, θαρρεῖς καὶ μέσ' ἀπ' τὸ θαμπὸ

πέπλο, πού τὰ σκέπαζε, ἄστραψε ἡ φευγαλέα ἀναλαμπή κάποιας σπίθας τῆς μνήμης πού ξυπνοῦσε.

—“Ἀκου λοιπόν, παιδάκι, νὰ σοῦ διηγηθῶ τὸ τί γίνηκε μιὰ φορὰ στὸ δάσος μας. Σὲ τοῦτον δῶ τὸν τόπο ἀκριβῶς.. πολλὰ χρόνια τώρα.. Τὸ θυμᾶμαι... σὰν ὄνειρο, μὰ φτάνει ν' ἀναταραχτεῖ τὸ δάσος· κι' ἀμέσως τότε ἔρχονται ὅλα στὸ νοῦ μου.. θέλεις νὰ τὰκούσεις; ἔ;

—Θέλω, θέλω, παπούλη! Λέγε!

—“Ἀκου λοιπόν!

(Συνέχεια στὸ ἄλλο)

ΓΡΑΜΜΕΝΟ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΟ ΔΕΙΛΙΝΟ ΦΕΓΓΑΡΙ ΤΟΥ ΜΑΗ

Μὲ ποιά σὲ ντύνει, ὦ κάμπε, θεία χάρη
μὲ ποιά μελαγχολία φωτεινή,
πάνω ἀπ' τὸ χλωροκίτρινο, ἄσπρο στάρι
σὰν κρέμεται ἡ σελήνη ἡμερινή!

Κουδούνια ἀρνιῶν καὶ φυλλωμάτων θρόοι.
αὔρες, τ' ἀπόμακρου χωριοῦ φωνές,
πνίγονται τότε μὲς τὴν πλούσια γλόη,
καὶ μὲς τοῦ δειλινοῦ τίς καταχνιές,

(Τὸ κλῆμα φουσκωμένο πλέκεται, ἔρπει,
γύρω ἀπ' τὴν καρπισμένη βυssινιά,
τὰ μάτια μὲ τὴν ἀπαλή ἀνθησὴ τῆς τέρπει,
μπρὸς στὸ θανάκι, ἢ λευκοροδωνιά.)

Βυβὸ τ' ἀηδόνι μὲς τὰ ὄπωροφῶρα
στέκει, σάμπως νὰ νοιώθῃ τὴ σιωπή,
καὶ τὸ σκοπὸ πού πρέπει τέτοιαν ὥρα,
νὰ μὴ μπορεῖ, οὔτε κι' αὐτό, νὰ πεῖ.

Τότε, κάθε μου σκέψη γαληνεύει,
λάμπει χαρούμενη ὅλη μου ἡ μορφή,
καὶ τρέμω ὡσὰν τὴ λεύκα πού σαλεύει
πάντα, τὴν ἀσημένια τῆς μορφή.

Τότε, ψυχὴ μου, μιὰ σκιά, ἓνα χρωμα
τ' ἀγριοῦ κρίνου, πού στὸν ὄχτο ἀνθεῖ,
σὲ κάνουν νὰ χαμογελάς ἀκόμα
σ' ὄνειρο, πού γιὰ σένα ἔχουν χαθεῖ.

Γ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

CHRISTIAN MORGENSTERN

Γεννήθηκε στὶς 6 τοῦ Μάη τοῦ 1871 στὸ Μόναχο. Γιὸς τοῦ ζωγράφου Κάρλου Ἐργέστου Μόργκενστερν, πέρασε τὰ χρόνια του μικρὸς στὸ Breslau, ὅπου ὁ πατέρας του ἀπὸ τὰ 1884 ἐργαζόταν ὡς καθηγητὴς στὴ βασιλικὴ Σχολὴ τῶν Καλῶν Τεχνῶν, σπουδάζοντας τὸ Δίκαιο καὶ τὴν Ἐθνικὴ Οἰκονομία κι' ἀκόμα ἀκολουθώντας σπουδὲς φιλοσοφικὲς καὶ καλλιτεχνικὲς. Στὰ 1894 πῆγε στὸ Βερολίνο ὅπου διεύθυνε τὸ περιοδικὸ «Τὸ Θέατρο» ἀπὸ τὰ 1903—04. Ταξίδεψε πολὺ, πρῶτα τὸ 1898—99 στὴ Νορβηγία, ἀργότερα τὸ 1901—03 στὴν Ἑλβετία καὶ ἰταλία καὶ ἔμεινε ἀπὸ τὸ 1906—10 στὸ Νότιο Τυρλο, ἀπ' ὅπου γύρισε ξανά στὸ Βερολίνο. Πέθανε στὶς 31 τοῦ Μάρτη 1914 στὸ Μεράν.

Ἐβγαλε βιβλία πολλὰ, ἀπ' αὐτὰ στὴ σειρά: «Μέσα στὸ στοιχειωμένο παλάτι» 1895. Horatius travestitus 1896. Πάνω ἀπὸ πολλὲς στροφές 1897. Ἐγὼ κι' ὁ κόσμος 1899. Ἐνα καλοκαίρι 1899. Κι' ὅμως γυρίζει ἡ ρόδα 1902. Τραγούδια τῆς κρεμαστῆριᾶς 1905. Μελαγχολία 1904. Δαφνοπλημμύρα 1910. «Τὸ καταγόγιο», τὸν ἴδιο χρόνο. «Βρήκαμε τὸ δρόμο» 1915, ἐκδομένο ὑστερὸς ἀπὸ τὴ θανάτου.

ΜΑΓΙΑΤΙΚΟ ΠΡΩΪ

Τόσο τὸ λαχταροῦσεν ἡ τυφλὴ Νυχτιά
ξανά σὲ ἀγνότατην αὐγὴν ν' ἀνθίσει,
κι' ἀπ' τῆς ζωῆς τὴ δύναμη μιὰν εὐτυχιά
σὲ μιὰ καινούρια λάμψη νὰ γεννήσει.

Ἡ καταχνιά πετάει γοργά, σὰ νὰ πετᾷ
ὁ λόγος ὁ ἴδιος καὶ τὰ δάσο ἀκόμα,
κι' εἶν' ἡ ψυχὴ μου ἓνα τραγούδι πού πηδᾷ
ψηλὰ ἀπὸ τῶν κορδαλῶν τὸ στόμα.

ΚΑΛΗ ΝΥΧΤΑ

Μιὰ καταχνιά σκεποῦσε ὅλα τὰ μέρη
καὶ τὰ δεντρὰ μουρμούριζαν πνιχτά,
μοῦδωκε τότες τὸ καλὸ σου χέρι
τὴν πρώτη σου γλυκεῖα «Καληνυχτιά».

Κ' ἐπῆγα ἐγὼ στὴν καταχνιάν ἀκόμα —
καὶ τὰ δεντρὰ μοῦ σκάβαν τὴν καρδιά —
κι' ἔτρεμα κι' ἐμιλοῦσε μου τὸ στόμα —
κι' εἶταν γεμάτη δάκρυα ἡ ματιὰ.

ΠΡΩΪ ΝΑ ΣΚΙΤΣΑ

Ἐν ἄλογο μὲς στὸ μακρὸν ἀγρό,
στὸν πρωῖνὸν ἥλιον ὀρθό, —
μόνο τ' αὐτιά του

καὶ τὴ μακριὰ κουνάει οὐρά, —
 κάτω του μιὰ πλατιά μαύρη σειρά,
 ἢ ὄσκιά του.
 Κοίταξε πῶς αὐτὴ ἡ στρατιά
 ἀπὸ τὸ λόφο κατεβαίνει, —
 ὕστερα μόλις ποὺ ἀνεσαίνει —
 κι' ὅμως ξανά
 σιγανά,
 συλλογισμένη,
 τὸν ἄλλο λόφον ἀνεβαίνει.
 Πετὰ μιὰ πεταλούδα πανωθὲ μου.
 Γλυκεῖα ψυχὴ, γιὰ ποῦ πετᾷς;
 Ἄπ' ἄνθι σ' ἄνθι —
 ἀπ' ἄστρι σ' ἄστρι —!
 στὸν ἥλιο πᾶς.

ΑΠ. Ν. ΜΑΓΓΑΝΑΡΗΣ

ΑΜΛΕΤΟΣ ΚΑΙ ΔΟΝ-ΚΙΧΩΤΟΣ

(Συνέχεια)

Γ'.

Εἶν' ἐνδιαφέρον νὰ σπουδάσωμεν τὰς σχέσεις Ἀμλέτου καὶ Δὸν Κιχώττου, μὲ τὸ πλῆθος, μὲ τὸν λαόν.

Ὁ Πολώνιος ἀντιπροσωπεύει τὸ πλῆθος πλησίον τοῦ Ἀμλέτου, καὶ ὁ Σάντσος Πάντσας, πλησίον τοῦ Δὸν Κιχώττου.

Ὁ Πολώνιος εἶνε γέρον ἐπιτίθεις, πρακτικὸς, συνετός, ἐνῶ εἶνε συνάμα πάρα πολὺ περιορισμένος καὶ ὑπερβολικὰ μακρολόγος. Ἀποδεικνύεται ἐξοχὸς διαχειριστὴς, ὑπόδειγμα πατρός, ὅπως ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ κρίνῃ ἀπὸ τὰς ὁδηγίας ποὺ δίδει στὸν υἱόν του Λαέρτην, ὅταν ἐτοιμάζεται ν' ἀναχωρήσῃ διὰ τὸ ἐξωτερικόν. Ἡμπορεῖ νὰ παραβληθοῦν μὲ τὰς ἐντολάς καὶ τὰς παρομιίας τὰς ὁποίας ὑπηγόρευσε ἡ σοφία τοῦ Σάντσου Πάντσας κυβερνήτου στοὺς ὑπηκόους του.

Ὁ Ἀμλέτος εἶνε στὰ μάτια τοῦ Πολωνίου περισσότερο παιδί παρὰ τρελλός. Καί, ἂν δὲν ἦτο πρίγκιψ, θὰ τὸ περιφρονοῦσε, διότι ἦτο ἐντελῶς ἀνωφελὲς καὶ ἀνίσχυρον νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὰς ἰδέας του. Ἡ σκητὴ τοῦ νέφους, ποὺ ἐπαναλαμβάνεται τόσον συχνά, ἔρχεται νὰ στηρίξῃ τὴν ἐξήγησιν αὐτῆν.

Πολώνιος. (πρῶξις Γ' σκηνῆ 6') Κύριέ μου, ἡ βασίλισσα ἐπιθυμεῖ νὰ σοῦ ὁμιλήσῃ, καὶ ἀμέσως τώρα.

Ἀμλέτος. Μιὰ στιγμὴ. Βλέπεις ἐκεῖ τὸ σύννεφο ποὺ ἔχει περίπου τὸ σχῆμα καμήλας;

Πολώνιος. Μὰ τὸν Θεόν! Εἶνε, μὰ τὴν ἀλήθεια, καμήλα!

Ἀμλέτος. Μοῦ φαίνεται πῶς μοιάζει σὰν νυφίτσα.

Πολώνιος. Ἀπαράλλακτη νυφίτσα!

Ἀμλέτος. Ἡ μήπως μὲ φάλαιναν;

Πολώνιος. Σωστὴ φάλαινα!

Ἀμλέτος. Ἐρχομαι, λοιπὸν ἀμέσως στὴ μητέρα μου!

Δὲν εἶνε φανερόν ὅτι ὁ Πολώνιος εἶνε συγχρόνως ἀδλοκόλαξ προσπαθῶν νὰ γίνεταί ἀρεστὸς στὸν πρίγκιπα, καὶ ἄνθρωπος συνετός, ποὺ δὲν θέλει νὰ ἀντεῖπῃ στὸ ἄρρωστο καὶ ἐπίμονο παιδί.

Ὁ Πολώνιος δὲν πιστεύει οὔτε λέξιν ἀπὸ ὅσες λέγει ὁ Ἀμλέτος, κ' ἔχει δίκαιον. Ἐπίσης εἶνε γεμάτος προλήψεις· πιστεύει ὅτι ὀλη ἡ τρέλλα τοῦ Ἀμλέτου προέρχεται ἀπὸ τὸν ὑπερβολικόν του ἔρωτα πρὸς τὴν Ὠφελίαν. Ἀπατάται ἀναμφιβόλως. Ἐν τούτοις, παραμένει πάντοτε ὀρθὴ ἡ ἐκτίμησίς του ὅσον ἀφορᾷ τὸν χαρακτήρα τοῦ Ἀμλέτου.

Οἱ Ἀμλέτοι εἶνε ἄχρηστοι εἰς τὸν λαόν. Τίποτε δὲν τοῦ παρέχουν, πρὸς καμμίαν κατεύθυνσιν δὲν τὸν ὀδηγοῦν, διότι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι κανένα δὲν ἔχουν εἰς τὴν ζωὴν των σκοπόν.

Ἐξ ἄλλου, περιφρονοῦν τὸ πλῆθος οἱ Ἀμλέτοι. Ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἐκτιμᾷ τὸν ἑαυτὸν του, εἶνε δυνατόν νὰ ἐκτιμᾷ τοὺς ἄλλους; Ἐπειτα τὸ πλῆθος στὰ μάτια τοῦ Ἀμλέτου, ἀξίζει τὸν κόπον γιὰ ν' ἀσχοληθῇ κανεὶς μὲ αὐτό; Εἶνε τόσο πρόστυχο, τόσο ἀκάθαρτο!

Ἡ γέννησίς του ἀποκλειστικῶς δὲν κατέστησε τὸν Ἀμλέτον ἀριστοκράτην.

Ὁ Σάντσος Πάντσας μᾶς παρουσιάζεται μὲ ὄψιν τελείως διαφορετικὴν ἀπὸ ἐκείνην τοῦ Πολωνίου. Περιγελά τὸν Δὸν-Κιχώττον, ἀναγνωρίζει ὅτι εἶνε τρελλός, ἀλλὰ κ' ἐγκαταλείπει τρεῖς φορές τὸν τόπο του, τὸ σπίτι του, τὴ γυναῖκα του καὶ τὴν κόρη του, γιὰ ν' ἀκολουθήσῃ τὸν τρελλὸν αὐτόν. Τὸν ἀκολουθεῖ θῆμα πρὸς θῆμα, ὑπομένει πρὸς χάριν του κάθε ὕβριν, καὶ μένει ἀφοσιωμένος μέχρι θανάτου· πιστεύει σ' αὐτόν· εἶνε ὑπερήφανος γι' αὐτόν καὶ γονατιστὸς κλαλεῖ μὲ λυγμοὺς μπροστὰ στὴν πενιχρὰν ἐπιθανάτιον κλίνῃ τοῦ κυρίου του.

Ἡ ἀφοσίωσις τοῦ Σάντσου δὲν φαίνεται ὅτι προέρχεται ἀπὸ ἐλατήρια συμφεροντολογικὰ ἢ κερδοσκοπικὰ· ἔχει νοῦν ἀρκετὸν γιὰ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ὁ ἱπποκόμος ἐνὸς πλανωδίου ἱππότου μόνον ξύλο μπορεῖ νὰ περιμένῃ ὡς ἀμοιβήν. Τὸν κινεῖ ἐλατήριον εὐγενέστερον. Ἡ ἀφοσίωσις του ἔχει τὴν ραϊνὴν

της εἰς τὸ ὑπέροχον προτέρημα τὸ ὅποιον παρατηρεῖται εἰς τὸ πλῆθος, νὰ ἐγκολποῦται δηλ. τυφλὰ κατιτὶ τὸ ὠραῖον καὶ τίμιον (τὸ πλῆθος μᾶς παρέχει, ἀλλοίμονον! ἄλλας πολλὰς ἀνοησίας) μὲ τὴν δύναμιν ποῦ ἔχει νὰ ἐνθουσιάζεται μὲ ὅ,τι εἶναι μέγα. καὶ νὰ λησμονῇ τὸ ἀτομικόν του συμφέρον· τὸ ὅποιον διὰ τὸν πτωχὸν σημαίνει: νὰ λησμονῇ τὸ χρειάζομενον. Αὐτὸ εἶν' ἓνα προτέρημα κεφαλαιώδους καὶ παγκοσμίου σημασίας. Τὸ πλῆθος καταλήγει πάντοτε ν' ἀνευφημῇ καὶ ν' ἀκολουθῇ, μὲ πῆστιν ἀπεριόριστον, τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους ποῦ ἀρχικῶς ἐχλεύαζε, ἀπεδοκίμαζε καὶ περισσότερον κακομετεχειρίσθη καὶ κατηράσθη, ἐὰν ἔτυχε νὰ δεῖξουν τὸ θάρρος ν' ἀντιμετωπίσουν τὰς καταδιώξεις τοῦ πλῆθους, νὰ περιφρονήσουν τὰς κατάρτας του καὶ τοὺς χλευασμούς του, χωρὶς νὰ σταματήσουν καθόλου, ἢ νὰ ἐπιβραδύνουν τὴν πορείαν των πρὸς τὰ ἔμπρός, καρφώνοντες τὸ ἐμπνευσμένο βλέμμα των εἰς κάποιον τέρμα, τὸ ὅποιον ἐκεῖνοι μόνον μποροῦν νὰ διακρίνουν. Ἐξακολουθητικὰ ζητοῦν, πίπτουν, ἀνεγείρονται, καὶ τέλος εὐρίσκουν... καὶ δικαίως, γιατί εὐρίσκει ἡ καρδιά.

Ὁ Βυθενάργ εἶπε ἀπὸ πολλοῦ.

« Αἱ μεγάλαί σκέψεις πηγάζουν ἀπὸ τὴν καρδιά! » Οἱ Ἀμλέτοι, ἀντιθέτως, τίποτε δὲν εὐρίσκουν, τίποτε δὲν ἀνακαλύπτουν, ἔχνος τῆς διαβάσεως των εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον ἀφίουν μόνον καὶ μόνον τὴν ἀνάμνησιν τοῦ ὅ,τι χαρακτηρίζει ἀποκλειστικῶς τὴν προσωπικότητά των· πνευματικὴν κληρονομίαν δὲν ἔχουν νὰ ἀφίσουν.

Δὲν ἀγαποῦν, δὲν πιστεύουν· πῶς θὰ μποροῦν νὰ εὑρουν;

Δ'.

Δὲν εἶνε ὀλιγώτερον χαρακτηριστικαὶ αἱ σχέσεις τοῦ πρίγκιπος τῆς Δανίας καὶ τοῦ Δὸν Κιχῶττου, μὲ τὴν γυναῖκα.

Ὁ Δὸν Κιχῶττος ἀγαπᾷ ἓνα πλάσμα τῆς φαντασίας του, τὴν Γλυκερίαν, καὶ εἶναι ἕτοιμος ν' ἀποθάνῃ χάριν αὐτῆς. Δὲν φωνάζει ὅταν βλέπει ὅτι ἠττήθη, ὅτι εὐρίσκεται κάτω ἀπὸ τὸ γόνυ τοῦ νικητοῦ: « Διαπέρασέ με, λέγει, ἰππὸτα· εἴθε ὅμως ἡ ἀδυναμία μου νὰ μὴ ἐλαττώσῃ καθολοκληρίαν τὴν δόξαν τῆς Γλυκερίας, ἢ ὅποια-ἐξακολουθῶ νὰ τὸ ὑποστηρίζω εἶναι ἡ ὠραιότερα γυναῖκα τοῦ κόσμου».

Ἀγαπᾷ ἰδανικὰ, ἀγνά, μέχρι τοῦ σημείου ὥστε οὔτε νὰ ὑποπτεῖ καὶ ὅτι τὸ ἀντιεῖμενον τῆς λατρείας του εἰς τὴν πραγματικότητα δὲν ὑπάρχει. Ὅταν ἡ Γλυκερία τοῦ ἐμφανίζεται μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ μιᾶς χωρικῆς χονδροκαμωμένης καὶ ἀκάθαρτης, δὲν πιστεύει τὰ ἴδια του τὰ μάτια καὶ διακηρύττει ὅτι ὁ μάγος τὴν μετεμόρφωσε μὲ τὰ μάγια του.

Εἰς τὴν ζωὴν μας καὶ ἡμεῖς ἔχομεν ἰδίᾳ περισσότερους τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου ποῦ ἐθυσίασαν τὴν ζωὴν των χάριν μιᾶς Γλυκερίας φανταστικῆς ἢ χάριν

ἐνὸς πράγματος ποῦ τὸ ἐπίστευσαν μεγάλη καὶ ὠραῖο καὶ τὸ ὅποιον ἦτο κοινὸν καὶ ρυπαρόν. Καί, ὅταν εἶδαν τὸ ἰδεῶδες των νὰ σβύνει εἰς τὴν πραγματικότητα μπροστά, καὶ αὐτοὶ ἐμέμφοντο τοὺς ὑπαίτιους τῆς μεταμορφώσεως αὐτῆς, τοὺς κκοποιούς, τὰς ὀλεθρίας συμπτώσεις—θὰ ἔλεγα τοὺς μάγους.

Μάλιστα, ἔχει ἰδίᾳ κανεὶς παρομοίους ἀνθρώπους. Καὶ ὅταν θὰ ἐκλείψουν οἱ τοιοῦτοι, τότε καὶ τὸ βιβλίον τῆς ἱστορίας ἀς κλείσῃ... Τίποτε δὲν θὰ ἔχη πιά νὰ μᾶς διδάξῃ...

Εἰς τὸν Δὸν Κιχῶττον δὲν παρατηρεῖται ἔχνος καὶ φιληδονίας. Ὅλα τὰ δειροπολήματά του εἶνε ἀμεμπτα καὶ ἀγνά. Ἦμπορεῖ μάλιστα νὰ πιστεῖ κανεὶς ὅτι στὸ βάθος τῆς ψυχῆς του οὔτ' ἐλπίζει ν' ἀποκτήσῃ μιαν ἡμέραν τὴν Γλυκερίαν, ἀλλὰ φαίνεται καὶ ὅτι τρομάζει τὴν ἐνωσιν αὐτῆν.

Καὶ ὁ Ἀμλέτος; Εἶνε ἱκανὸς νὰ ἀγαπήσῃ; Ὁ δημιουργὸς του ὁ τὸσον ἰσχυρὸς, ὁ θαθὺς αὐτὸς γνώστης τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, ἦμποροῦσε νὰ δώτῃ σ' ἓνα ἐγώιστὴν, σ' ἓνα σκεπτικιστὴν ποτισμένον ἀπὸ ὄλο τὸ διαπεραστικὸ δηλητήριον τῆς ἀναλύσεως, μιὰ καρδιά ποῦ ν' ἀγαπᾷ καὶ νὰ ἀφοσιοῦται;

Ὁχι! Ὁ Σάξπηρ δὲν περιέπεσεν εἰς τὴν ἀντίφασιν αὐτῆν, καὶ ὁ προσεκτικὸς μελετητὴς θ' ἀνακαλύψῃ χωρὶς δυσκολίαν ὅτι ὁ Ἀμλέτος εἶν' ἓνας ἀνθρώπος φιλήδονος καὶ μάλιστα συγκεκριμένως ἀκόλαστος.

Καὶ ὅχι· ἀσκόπως ὁ αὐλικὸς Ροξεγκράντς γελᾷ μὲ μοχθηρίαν ὅταν ὁ Ἀμλέτος λέγει ἐπὶ παρουσία του ὅτι αἱ γυναῖκες τοῦ ἔχουν καταντήσει το-χλητικά. Τέλος, αὐτὸς ὁ Σάξπηρ μᾶς δηλώνει ὅτι ὁ ἦρωας του δὲν ξεύρει ν' ἀγαπᾷ, ὅτι προσποιεῖται πῶς ἀγαπᾷ καὶ μάλιστα ἐλαφρᾷ.

Εἰς τὴν πρώτην σκηνὴν τῆς τρίτης πράξεως, ὁ Ἀμλέτος λέγει στὴν Ὀφηλίαν:

« Σὲ ἀγάπησα μιὰ μέρα. »

Ὁφελία. Πρίγκιψ, μ' ἐκάματε νὰ τὸ πιστέψω...

Ἀμλέτος. Δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ πιστέψῃς... Δὲν σὲ ἀγάπησα...

Ὁ Ἀμλέτος ὅταν προφέρῃ αὐτὰς τὰς λέξεις, εὐρίσκεται πλησιέστερον πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀφ' ὅ,τι αὐτὸς ὁ ἴδιος πιστεύει.

Τὰ αἰσθήματα διὰ τὴν Ὀφελίαν, ἓνα ἄθῳον, καὶ ἀγνὸν πλάσμα ὅπως ἄλλα, εἶναι συνήθως κυνικά, ὅταν λόγου χάριν τῆς ζητεῖ τὴν ἀδειαν νὰ βάλῃ τὸ κεφάλι του ἐπάνω στὰ γόνατά της, καὶ γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τὸν ἔρωτά του δὲν εὐρίσκει παρὰ φράσεις ἀνοήτους καὶ στομφώδεις. Καὶ ἀνακράζει: « Σαράντα χιλιάδες ἀδελφία δὲν μποροῦν νὰ τὴν ἀγαποῦν ὅσον ἐγώ! Σωριάσετε πάνω μου χιλιάδες βουνά! »

Εἰς τὰς σχέσεις του μὲ τὴν Ὀφελίαν μόνον τὸν ἑαυτὸν του ἀναζητεῖ,

δὲν ἀτχολεῖται παρὰ μὲ μόνην τὴν ἰδικήν του προσωπικότητα, καί, εἰς τὴν κραυγὴν του «ὦ νύμφη, νὰ δέεσαι γιὰ μένα!» ἡμεῖς δὲν διακρίνομεν ἄλλο τι παρὰ ἓνα αἶσθημα βαθύ τῆς ἰδίας του ἀδυναμίας—τῆς ἀδυναμίας τοῦ ν' ἀγαπᾶ. Εἶνε ἢ συνείδησις αὐτῆς του τῆς ἀδυναμίας ποῦ τὸν ἀναγκάζει νὰ γονυπετῇ μ' εὐλάβειαν περισσὴν ἔμπρὸς εἰς τὴν «ἀγιότητα τῆς ἀγνότητος».

(Ἔπεται συνέχεια)

Μετάφρ. ΣΠ. ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΘΕΑΤΡΙΝΟΙ

Στὴν Α. Χ.

Καὶ φεύγομε

Καὶ πᾶμε κι' ὄλο πᾶμε οἱ Θεατρίνοι,
λευκά πουλιὰ μὲς στ' ἀπαλὸ τὸ γαλανό,
πότε σερνάμενοι στὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων
καὶ πότε ἀγγίζοντας ψηλὰ τὸν Οὐρανό.

Καὶ φεύγομε

Κ' οἱ Ἀγάπες μᾶς σπαράζουνε ποῦ ἀφίνομε,
κ' οἱ θύμησες κοπάδι' ἀκολουθᾶνε,
κ' εἶν' οἱ ψυχές μας τότε δοᾶμα ἀπέραντο
καὶ τρέμουν καὶ βογγᾶνε καὶ λυγᾶνε. . . .

Καὶ φεύγομε

Μὰ τί κι' ἂν τὰ στοιχεῖα λυσσᾶνε γύρω μας,
κι' ὁ πόνος μᾶς κυκλώνει κι' ὁ χαμός;
Σὲ λίγο σᾶ θάστράφη ἢ μπαταρία,
θὰ σβύσουν ὅλα μὲς στὸ λαμπροφῶς!

Κι' ὁ ἀφρισμένος Δυρισμός σᾶ μᾶς ποτίση,
Γιγάντοι θὰ ὑψωθοῦμε μυθικοί,
γενεὰ Θεῶν, σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύση...

Κι' ὁ Κόσμος κάτω θὰ σαλεύη θλιβερός
μάταια γυρεύοντας τὴ θλίψη του νὰ σβύση...

Τ. ΚΑΡΟΥΣΟΣ

GIOVANI VERGA

ΜΙΑ ΔΙΚΗ

Στὴ συνεδρίαση τοῦ δικαστηρίου συζητοῦσαν ἓνα μεγάλο ἔγκλημα. Ἦταν γιὰ ἓνα χαμᾶλη, ποῦ ἀπὸ ζήλεια εἶχε σκοτώσει τὸν ἀντεραστή του, νέο καθὼς πρέπει καὶ οἰκογενειάρχη.

Τὸ πλῆθος, ἀγοριμένο, ἤθελε νὰ καταχειρίσει τὸ δολοφόνο, ποῦταν ὠχρὸς κι' ἀποκατωμένος ἀπὸ τὴν πάλη, καὶ οἱ χωροφύλακες τὸν ὀδηγοῦσαν στὴ φυλακή. Ἡ χήρα τοῦ σκοτωμένου εἶχ' ἔρθει, ὅπως ἢ Μαρία ἢ Μαγδαληνή, γιὰ νὰ ζητήσει δικαιοσύνη μπροστὰ στὸ Θεὸ καὶ στοὺς ἀνθρώπους, μὲ πένθος, ταραγμένη ἀκόμα, μὲ τὰ ὄρφανά της, ποῦ τὴν κρατοῦσαν ἀπὸ τὸ φουστάνι, σὰ νᾶταν κολλημένα ἐπάνω της, ἐνῶ τὴ στιγμὴ αὐτῇ, ὁ κλητῆρας πῆγαινε στοὺς ἐνόρκους δείχνοντας τὸ φονικὸ ὄργανο· ἓνα μαχαιράκι τῆς τσέπης, λίγο πιὸ μεγάλο ἀπὸ νὰ σουγιᾶ, ἀπὸ κείνα ποῦ μεταχειρίζονται γιὰ νὰ σκαλίζουν τὶς ἰνδόμενες μαῦρο ἀκόμα ἀπὸ τὸ αἷμα ὡς τὴ λαβή· ὁ πρόεδρος ῥώτησε·

—Μ' αὐτὸ σκότωσε τὸν Ροζάριο Τέστα; Ὁλων τὰ μάτια στράφηκαν στὸ καγκελῆνιο περίφραγμα, ὅπου ἦταν κλεισμένος ὁ κατηγορούμενος, ἓνας γέρος ψηλὸς καὶ λιγνός, μὲ μολυβένιο πρόσωπο, μὲ πυκνὰ καὶ λευκά μαλλιά στὸ ζαρωμένο μετωπὸ του. Ἄκουγε τὴν κατηγορία, χωρὶς μιλιὰ, σκυμμένος· καὶ παρακολουθοῦσε, μὲ τὸ βλέμμα τὸν κλητῆρα, ποῦ περνοῦσε ἀπέναντι στὴν ἔδρα τῶν ἐνόρκων κρατώντας τὸ μαχαίρι.

Μονάχα ποῦ κλεινε τὰ βλέφαρά του, σὰ νὰ τὸν μπόδιζε τὸ λίγο φῶς, ποῦ ἄφηναν νὰ μπῆ τὰ κλεισμένα παντζούρια.

Στὴν ἐρώτηση τοῦ προέδρου σηκώθηκε ὀρθός, ἴσιος μὲ τὸ καπέλλο ἀνάμεσα στὰ χέρια του, κι' ἀπάντησε.

—Μάλιστα, μ' ἐκεῖνο.

Ἐνα ψιθύρισμα ἀκούστηκε ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, στὸ ἀκροατήριον. Ἦταν μιὰ θερμὴ μέρα τοῦ Ἰουλίου, καὶ οἱ κύριοι ἐνορκοὶ ἀερίζονταν μὲ τὴν ἐφημερίδα, ἐκνευρισμένοι ἀπ' τὴ θερμὴ πνοὴ τοῦ ἀγέρα κι' ἀπὸ τὸ τυπικὸ τὸ νυσταλέο μουρμουρίσμα τῶν δικαστικῶν διατυπώσεων.

Στὴν αἴθουσα ἦταν λίγος κόσμος, φίλοι καὶ συγγενεῖς τοῦ σκοτωμένου ποῦ ἦρθαν ἀπὸ περιέργεια. Ἡ χήρα, καταλυπημένη, κρατοῦσε, στὴν ὄψη της τὸ πένθιμο μαντηλάκι της καὶ χρονομοῦσε, κάθε τόσο, μηχανικά, σὰ νᾶθελε νὰ διορθώσει τὰ πυκνά, ἀνμισμένα μαλλιά της, μὲ τ' ἄσπρα χέρια σηκώνοντας ψηλὰ τὰ στρογγυλά της μαράτσα μὲ μιὰ κίνηση, ποῦ ἔκανε νὰ κυματίζει τὸ μητρικὸ στήθος, τὸ πλούσιο στήθος τῆς χηρεμένης νιότης της.

Καὶ κοίταζε πρὸς τὸ μέρος τοῦ δολοφόνου ἀγριωπῆ μετὰ τὰ μαραμμένα ἀπὸ τὸ κλάμα μάτια.

Αὐτὸς δὲν ἤξαιρε ἄλλη ἀπάντηση ἀπὸ τὸ «μάλιστα» σ' ὅλες τις ἐρωτήσεις τοῦ προέδρου, πού τὸν ἐπνιγαν, κοιτάζοντας ἀνήσυχος τὶς θυρωμένες κινήσεις τῶν ἐνόρκων, πού δὲν ἦταν συνειθισμένοι στὴν ἀδυστηρὴ τὴν ἀπάθεια τῆς τηβέννου, μ' ἓνα ὕφος φοβισμένου ζῴου. Ἄρχισε ἡ παρέλαση τῶν μαρτύρων, πού ἦταν ὅλοι τῆς κατηγορίας. Ἦταν οἱ φίλοι τοῦ πεθαμένου, ἐνὸς ἀνθρωπάκου ἀνίκανου νὰ βλάβῃ καὶ τὴ μυῖγα, — ἡ χήρα ἔκλαιγε — Οἱ γειτόνοι, πού τὸν εἶδαν νὰ τρικλίζῃ σὰ μεθυσμένος, νὰ πέφτῃ ψιθυρίζοντας

«Μάννα μου!» — Ἐκεῖνοι πού εἶχαν φωνάξει γιὰ τὸ δολοφόνο «πιάστε τον!» — Ὁ τολμηρός, πού τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὸ στήθος προτοῦ φτάσουν οἱ σκοποί, στὴ δυνατὴ κι' ἄγρια πάλη, πού ἔκανε γιὰ νὰ σωθῇ.

— Δικαιοσύνη! δικαιοσύνη! φώναζε στὸν κόσμο ἡ χήρα, μετὰ τὴ φωνὴ τοῦ αἵματος, πού διψοῦσε αἷμα, καὶ τὴ συνώδευε τὸ κλάμα ὄλων μαζί τῶν ὀρφανῶν, πούχαν κι' αὐτὰ συγκινηθῆ.

Τέλος παρουσιάστηκε κ' ἓνας μάστυρας τῆς υπερασπίσεως, ἡ ἐρωμένη πού γι' αὐτὴν οἱ δυὸ ἐκεῖνοι ἄνθρωποι ἔπαιξαν τὶς μαχαιριές· μιὰ ὑπαρξὴ χωρὶς ὄνομα, χωρὶς ἡλικία, σχεδὸν χωρὶς φύλον, ψηλὴ, μαύρη, λιγνὴ, φαρμαμένη ἀπὸ τὴν ἀθλιότητα κι' ἀπὸ τὶς καταχρήσεις, πού μόνο τὰ φλογισμένα μάτια τῆς ἦταν ζωντανά. Μετὰ τὴν ἐμφάνισή της, μόνο, γεννήθηκε στὸν κόσμο ἓνα συναίσθημα ἀποστροφῆς.

Ὁ δημόσιος κατήγορος τὴν ἔφερε ἐαίτηδες γι' αὐτό.

Ἐκεῖνη στάθηκε ἡσυχά ἀπέναντι στὸ Χριστό, στὸ Νόμο, μπρὸς σ' ὅλα ἐκεῖνα τὰ βλοσυρὰ πρόσωπα, μετὰ τὴν ἴδια ἀφέλεια, σὰ νὰ βλεπε μπροστά της τίποτα κλητῆρες ἢ τελωνοφύλακες, κι' ὀρκίστηκε, σηκώνοντας τὸ βρωμερὸ καὶ μαῦρο χέρι τῆς στὸν ἐβέννινο σταυρὸ, καὶ φιλώντας ἓνα λερωμένο φυλαχτό, πού τῶβγαλε ἀπ' τὸ πεσμένο στήθος τῆς.

— Πῶς ὀνομάζεσαι;

— Μαλέρμα (1)

Κ' ἐπειδὴ τὸ ἀκροατήριον βάλθηκε νὰ γελά μετὰ τὴν κωμικὴ αὐτὴ ἀπάντηση, αὐτὴ σὰ γιὰ νὰ διορθώσῃ τὴν ἐντύπωση πού ἔκανε πρόσθεσε.

— Ὄ· κι' αὐτὸν τὸν ἔλεγαν Μαλαννάτα,

Κ' ἔδειξε τὸν κατηγορούμενον στὸ ἐδώλιο.

— Ποίου εἶσαι κόρη;

— Κανενός.

— Πόσων ἐτῶν εἶσαι;

— Δὲν ξέρω

1) Ὄνομα ἀπὸ κάποιον πρόστυχο χόρο.

— Τι ἐπάγγελμα κάνεις;

— Κοινὴ γυναίκα — εἶπε τέλος.

Ἀκούστηκε ἄλλο γέλιο πάλι στὸ ἀκροατήριον. — Ὁ πρόεδρος ἐπέβαλε σιωπὴ χτυπώντας τὸ κουδοῦνι.

— Ναί, κοινὴ γυναίκα, — ξανάπε κείνη, γιὰ νὰ ἐξηγηθῇ καλύτερα. — Πότε μετὰ τὸν ἓνα, πότε μετὰ τὸν ἄλλο.

— Φτάνει, καταλάβαμε, — τὴν ἔκοψ' ὁ πρόεδρος.

— Γνωρίζεις ἀπὸ πολὺν καιρὸ τὸν κατηγορούμενον.

— Μάλιστα. Ἐτοῦτο — δῶ μοῦ τῶκαν' ἐκεῖνος, πᾶνε τρία χρόνια.

Κ' ἔδειξε, ἄγρια, μιὰ μαχαιριά, πού τῆς εἶχε σημαδέψει τὸ μάγουλο, ἀπὸ τ' ἀριστερό της αὐτὴ ἕως τὸ ἐπάνω της χεῖλος.

— Καὶ δὲν τὸν κατεδίωξες;

— Ὄχι. Αὐτὸ τὸ σημάδι μοῦπρεπε.

— Ἦσουν παρούσα στὴ δολοφονία τοῦ Ροζάριο Τέστα;

— Μάλιστα. Ἐγινε στὴν παραλία τὴν ἡμέρα τῆς Ὀνίνα (1)

— Κ' ἦσουν ἐσὺ ἡ αἰτία;

— Μάλιστα.

Τότε ἡ χήρα ἔκρυψε τὸ πρόσωπο στὰ χέρια τῆς.

— Πῶς εἶναι δυνατόν ὁ Ροζάριο Τέστα, τέτοιος, σύζυγος μιᾶς ὥραίας γυναίκας, νὰ τοῦ ἔδωσε ἀφορμὴ ζηλοτυπίας... γιὰ σένα;

— Ὅπως εἶν' ἀληθινὸς ὁ Θεός, αὐτὴ 'ναι ἡ ἀλήθεια, ἀπάντησε ἡ Μαλέρμα.

— Ἐχει καλῶς, ἔξακολούθει.

— Γνώριζα ἐκεῖνον, τὸν δυστυχισμένο... τὸν νεκρὸ, πρὶν ἀπ' αὐτὸν τὸν ἄλλο τὸ Χριστιανό, πολὺν καιρὸ προτῆτερα πρὶν ἀκόμα παντρευθῆ. Τότε μετὰ φώναζαν «*ἡ μαύρη ἀπ' τὰ κανάλια*» κι' ὁ Ροζάριο Τέστα ἦταν μανάβης, ἐκεῖ στὰ ψαράδκια. Ἦταν λίγο μουντάρης, μὰ καλὴ ψυχὴ. Οἱ πλύστρες ἀπὸ τὰ κανάλια, οἱ δοῦλες ποῦρχονταν νὰ ψωνίσουν, μ' αὐτὴ τὴ γενναιοδωρία του, γίνονταν εὐκόλα δικές του. Ἀλλὰ γιὰ μένα, ξεχωριστά, εἶχε κάποια ἀδυναμία, καὶ μιὰ φορὰ στὸ πανηγύρι τῆς Ὀνίνα τοῦσπασαν τὸ κεφάλι ἐξ αἰτίας ἐνὸς ναύτη, μεθυσμένου, πού ἤθελε νὰ μετὰ πάρῃ. Μετὰ ἔμαθα πῶς παντρευόταν κι' ἄλλαξε ζωὴ. Πῆγε μετὰ τὶς παραγκες του στὸ Σάν — Πλάτσινο. Μῆτε τὸν ἔβλεπε πιά, μῆτε τὸν χαιρετούσες. Ἐγὼ πῆγα μετὰ τὸν Μαλαννάτα, τότε ἀκριβῶς ποῦχε πέσει ἡ χολέρα. Καλὸς ἄνθρωπος κι' αὐτός, σὰν τὸ ψωμί, πού τῶβγαζε ἀπ' τὸ στόμα του, αὐτὸ τὸ λίγο πού κέρδιζε, γιὰ νὰ μοῦ τὸ δώσῃ. Μὰ ζηλιάρης σὰν τὸν χειρότερον Τοῦρκο. «Ποῦ ἦσουν; τί ἔκανες;» Κ' ἔπειτα χτυπιόταν στὸ κεφάλι μ' ἓνα μάρομαρο, μετανοημένος, πού μ' εἶχε κακομεταχειριοτῆ. Αὐτὸ τὸ χρονοῦ τῆς χολέρας,

1) Τῶν Ἁγίων Πάντων.

πού όλοι έφευγαν και, πραγματικά, πολλοί πέθαιναν τής πείνας, κείνος ήθελε νά γίνη, ακόμα, και νεκροθάφτης, για νά μὴν υποφέρω μ' αὐτὴ τὴ θεϊκῆ πληγῆ, ποῦ μᾶς εἶχε βρεῖ. Προτιμοῦσε, καλλίτερα, νά πεθάνῃ ἀπὸ τὴν πείνα παρὰ νά φάῃ ἀπὸ τὰ κέρδη μου. Ναι, σᾶς τὸ λέω παρησία, τώρα ποῦ τὸν δικάζετε, γιατί ἐτούτῃ εἶν' ἡ ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ. Μοῦλεγε ὁ καυμένος· «Ὁχι, δὲ μοῦ χρειάζεται. Κι' ὅταν σκέφτομαι πῶς τὸ κερδίζεις τοῦτο τὸ ψωμί, δὲν μπορῶ νά τὸ φάω πιά. «Ἄλλὰ τί μποροῦσα νά τοῦ κάνω; Ἔπειτ' αὐτὸς τῶξερε τί ἡμουν ἐγώ: «Δὲν πειράζει», ἔλεγε κάποτε· «τοῦλάχιστο δὲ θέλω νά τὸ σκέφτομαι.» Μὰ εἶχε κι' αὐτὸς τὰ ἐλαττώματά του, σὰ μιὰ γυναίκα, μὲ μερικὸς δὲ μ' ἤθελε μαζί. Τότε γινόταν σάν τρελλός, τραβοῦσε τὰ μαλλιά του και δάγκωνε τὰ χέρια του, γιατί δὲν ἦταν πιά νέος. Ὅταν μ' ἔβλεπε μαζί μὲ τὸν τελωνοφύλακα τῆς παραλίας, ποῦταν ἕνας ὠραῖος ἄντρας βρίζοντας μοῦλεγε· «Βλέπεις αὐτὸ τὸ στρογγυλὸ μαχαίρι, ποῦ τῶχω ἐπίτηδες στὴν τσέπη; μ' αὐτὸ θὰ σοῦ μαχαιρώσω τὰ μούτρα, κ' ἔπειτα σκοτώνομαι κ' ἐγώ. Καὶ τῶκανε στ' ἀλήθεια. Ἐγὼ τοῦπα· «Πάει πιά, τώρα ποῦ μὲ σημάδεψες δὲ θὰ μὲ θέλῃ κανεὶς, και δὲ θὰ ζηλεύς.»

Ἐσταμάτησε, μ' ἕνα φριχτὸ χαμόγελο θριάμβου, κοιτάζοντας καλά, τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλο, τὸν πρόεδρο, τοὺς ἐνόρκους, τοὺς χωροφύλακες, ποῦ γελοῦσαν, σταυρώνοντας στὸ στῆθος τῆς ἕνα παλιὸ σάλι, μ' ἕνα κίνημα πλάνο.

— Μὰ δὲ συνέβηκε ἔτσι. Μὲ ἤθελαν ἀκόμη ἀπὸ καλωσύνη. Βέβαια, οἱ ἄνθρωποι εἶναι ὅπως οἱ γάτοι...

— Καὶ ὁ Ροζάριο Τέστα;

Ἐκεῖνη ἔσκυψε τὸ κεφάλι, νεύοντας καταφατικά, δυὸ ἢ τρεῖς φορὲς μ' ἐκεῖνο τῆς τὸ χαμόγελο.

— Μάλιστα, κ' ἐκεῖνος!

Ἡ χήρα τότε τὴν κοίταξε μὲ μάτια φλογισμένα κι' ἄγρια, μὲ τὰ χεῖλη χλωμά, ὅπως τὰ μάγουλά τῆς.

— Σᾶς εἶπα πῶς ἦταν πολὺ ἐνοχλητικός, μὰ καλὴ ψυχὴ.

Κ' ἐγὼ ακόμα, ὅταν τὸν ξανάβλεπα, αἰσθανόμουν σὰ χαμένη, σὰ νὰ μ' εἶχε μεθύσει. Ἐλεγα ὄχι, γιατί ὁ Μαλαννάτα ἦταν ἐκεῖ κοντά, ξεφραγώνοντας θειάφι στὸ μαγαζὶ ποῦναι πίσω ἀπ' τὴ Βίλλα, και πολλές φορὲς μοῦ εἶχε πεῖ· «Πρόσεξε, γιατί ἂν γυρίσης πάλι μὲ τὸ Ροζάριο σᾶς κάνω, και τῶν δυοῶν, τὸ ψυχικό.» Ἄλλὰ δὲν ξεχνιέται ποτὲ ἡ παλιὰ ἀγάπη, ἐξοχώτατοι.

— Φτάνει. Πῆς πῶς ἔγινε ἡ δολοφονία;

— Ἔτσι, ὅπως σᾶς τὸ λέω τώρα, κύριε πρόεδρε, μὲ τὸ μαχαίρι ἐκεῖνο κει.

— Ὁ Τέστα ἦταν ὄπλισμένος;

— Αὐτός; τὸ καυμένο τὸ παιδί! Μ' εἶχε καλέσει στὸ συκάδικο, μιὰ ἀπὸ

τὶς γενναιοδωρίες του, ἐκεῖ, στὸν Πάγκο τοῦ Ποκαρόμπα ποῦχει σῦκα ἀπὸ κείνα τοῦ Πατερνὸ, ὡς τὰ Χριστούγεννα. Ὁ Ποκαρόμπα λέει· «Πρόσεξε ὁ Μαλαννάτα σᾶς ἀκολουθάει. Τὸν εἶδα, ποῦ φανερόνεται, κάθε στιγμῆ, στὴν πόρτα τοῦ μαγαζιοῦ και κρυφοκοιτάει, σύντεκνε Ροζάριο.» Κι' ὁ Τέστα· «Ἄς τον νά κοιτᾷ, σύντεκνε Ποκαρόμπα, γιατί δὲ μὲ φοβίζει οὔτ' ὁ Μαλαννάτα οὔτ' ὁ Χριστὸς του.» Τότε ἄφησα τὰ σῦκα, και προσλαθοῦσα νά πάρω μαζί μου τὸν ἄλλο και νά φύγω· ὅταν νάσου ὁ χριστιανὸς ἐκεῖνος κει ἔτρεξε κοντά του, σὰ σιδερόδρομος, κάτασπρος ἀπὸ θειάφι, μὲ μάτια μεθυσμένου, και μὲ δυὸ πηδήματα τὸν πλησίασε· ἄρπαξε ἀπὸ τὸν πάγκο ἕνα μαχαίρι, προτοῦ νά πῆ Χριστὲ και Παναγιά...

— Κατηγοροῦμεγε, ἔχεις τίποτα νά προσθέσης,

— Τίποτα, κύριε πρόεδρε, αἰτὴ εἶν' ἡ ἀγία ἀλήθεια.

Τότε σηκώθηκε ὁ δημόσιος κατήγορος, τηβεννοφόρος και σοβαρός, πειραγμένος ἀπὸ τὴν κοσμικὴ πληγῆ τοῦ ψηλοῦ του κολλάρου ποῦβγαίνε, ἔξω ἀπὸ τὴ μαύρη τήβεννο· και κεραυνοβόλησε τὸν κατηγορούμενο μὲ τὴν ἀκαμπτὴ ἀσθηρότητά του, κάνοντας τὸν ἐνόρκους νά φρίξουν μὲ τὴν εἰκόνα τῆς ταπεινῆς διαφθορᾶς, ποῦ βρῖσκεται στὰ κατώτερα κοινωνικὰ στρώματα για νά δίνη πάντα τὸ φριχτὸ ἄνθος τοῦ ἐκλήματος, χωρὶς ν' ἀναφέρῃ τὴν ὀρμὴ τοῦ πάθους και τῆς τιμῆς, χωρὶς ἀκόμη τὴ δικαιολογία τοῦ πόθου και τῆς ζήλειας. Ἡ διαφθορά, μόνο, ποῦ ζεῖ μὲ τὴν ἀνηθικότητα και προκαλεῖ, και ἐξεγείρει τὸ ἐγκλημα.

Κι' ἄπλωνε πρὸς τὸ φαρὸ ἐκεῖνο, λυπημένο κεφάλι τὸ δείκτη ἀπειρητικά μὲ τὸ ρόδινο και γυαλισμένο νύχι.

Οἱ κυρίες, ποῦ στὴν προθυμίαν του ὄφειλαν τὶς ἐπίτηδες γι' αὐτὲς προωρισμένες θέσεις, προσπαθοῦσαν νά διώξουν τὴ στενοχώρια τοὺς μυρίζοντας μικρὰ μποτιλάκια μ' ἀγγλικὲς μυρωδιές, ἀναμένες ἀπὸ τὴ ζέστη και οἱ μακρὲς βεντάγιες κουνιόνταν ζωηρὰ για νά τὶς δροσίσουν λίγο, σὰ γιγάντιες πεταλοῦδες.

Ἐπειτα ὁ Εἰσαγγελέας κάθισε ἡσυχα, εὐχαριστώντας μ' ἕνα ἀνυπέβλητο χαμόγελο, για τὴν κρυφὴ ἐπιδοκίμασία, τὶς βεντάγιες αὐτὲς, σκουπίζοντας τὸ πρόσωπο μ' ἕνα βατιστένιο μαντηλάκι.

Μόνον ὁ κατηγορούμενος δὲν ἐκάψωνε καθισμένος στὸ θρανίο του, σκυμμένος μὲ τὸ πανιασμένο μούτρο του γυρισμένο γύρω σ' ὅλες αὐτὲς τὶς αἰσχροτήτες, ποῦ τὸν τριγύριζαν.

Μὲ τὴ σειρά του ἔλαβε τὸ λόγο ὁ δικηγόρος. Ἦταν ἕνας νέος ποῦ πολλές ἐλπίδες για τὸ μέλλον του ἔδινε, διωρισμένος ἀπὸ τὸν πρόεδρο για τὴν ὑπόθεση ἐκεῖνη δίχως ἀμοιβή.

Αὐτός, φανέρωσε δωρεάν, ὅλα τὰ λαμπρὰ ῥητορικὰ του χαρίσματα, ἐξέτασε τὴν ψυχολογικὴ και τὴν ἠθικὴ κατάσταση τῶν προσώπων τοῦ πενήμιου ἐ-

κείνου δράματος· εξέθεσε τις πιο νεώτερες θεωρίες περι τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀνθρωπίνης ἐνοχῆς· συγκεφαλαίωσε με λεπτότητα τὰ περιστατικά τῆς ὑπόθεσης, γὰρ νὰ βγάλῃ τὸ συμπέρασμα, ποῦ ἔπρεπε νὰ βγῆ, γὰρ ν' ἀποδείξῃ τὸν μεγάλον ἐρεθισμὸ καὶ τὴν προσβολή. Ἐδῶ τοῦρχόταν στὸ στόμα μιὰ συγκινητικώτατη ζωγραφιὰ τῆς νοσηρῆς ἐκείνης γεροντικῆς ζήλειας, ποῦ θάπρεπε νὰ εἶχε ὅλες τις προσβολές καὶ τοὺς μανιακοὺς θυμοὺς τῆς ταπεινώσεως καὶ τῆς ἐγκατάλειψης. Ναί, τὸ ἤξερε, δὲν ὑπῆρχαν συνειδήσεις ἀνθρώπινες, ποῦ νάχουν τέτοια ἀνατροφή, καὶ νάνα εὐαίσθητες στὸ ἐλάχιστο, ὥστε νὰ μπορέσουν νὰ ἰδοῦν τὴν ἄβυσσο ἀπ' αὐτὲς τις καρδιές τις θυελλώδεις, κί' ἀπ' αὐτὲς τις ταπεινότερες ὑπάρξεις, γὰρ νὰ φανερώσουν τὸ ἐλατήριο ἀπὸ τις ἐγκληματικὲς αὐτὲς τρέλλες. Ἴσως μονάχα τὸ πιο λεπτὸ καὶ φανταστικὸ αἶσθημα ἀπὸ τις εὐγενικὲς ἐκεῖνες κυρίες θὰ μπορούσε νὰ ἐννοήσῃ τὸ λεπτὸ νῆμα μετὰ τὸ ὁποῖο συνδέονται τὰ πιο τερατώδη γεγονότα μετὰ τὸ πιο εὐγενικὸ αἶσθημα ἐκείνων τῶν ταπεινῶν ψυχῶν. Ἀνέπτυξε ὅλη τὴν μοιραία συναρμογή, ποῦ ὑπάρχει μεταξὺ ὅλων τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, με μιὰν ἀνάλυση τόσο δυνατὴ, ποῦ ἕνας σεβαστὸς οἰκογενειάρχης αἰστάνθηκε πὼς ἔλυωνε ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ ἐγκλήματος, ἐνῶ ἦταν ἐκεῖκαθισμένος, γὰρ νὰ δικάσῃ σκεφτόμενος τὸν κῆπο τοῦ ὑποστατικοῦ του ἢ τὴ δροσιά τῆς ταράσας του, ὅπου καθόταν προσμένοντάς τον ἢ οἰκογένειά του.

Γιὰ λίγο δὲν ἀκούγονταν παρὰ ἐπιδοκίμασιες στὸν ἐπίλογο τοῦ δικηγόρου. Ὁ ἴδιος ὁ πρόεδρος τὸν συνεχάρηκε κρυφά.

— Κατηγορούμενε, ἔχεις τίποτα νὰ προσθέσῃς πρὸς ὑπεράσπισή σου; ἔκαμ' ὁ πρόεδρος.

Ὁ κατηγορούμενος σηκώθηκε πάλι, μετὰ τὰ μπράτσα κρεμασμένα, μετὰ τὸ μακρὸ μαραμένο πρόσωπό του, με μιὰ χειρονομία ἀόριστη, σὰν ἄνθρωπος πεισμένος γὰρ κείνο ποῦ λέει.

— Κύριε Πρόεδρε, ἐσκότωσα τὸν Ροζάριο Τέστα, πρέπει νὰ πεθάνω κί' ἐγώ, ὅπως τὸ λέει ὁ νόμος, καὶ πάει καλά.

Ἡ Μαλέμπα, ἡ καυμένη, εἶν' αὐτὸ ποῦ εἶναι, κί' αὐτὸ πάλι πάει καλά. Μὰ σὰ μοῦ τὴν ἀφίνανε στὸν πάγκο τῆς παραλίας, σὰν ἕνα παλιὸ παπούτσι, κείνος ποῦ πήγαινε νὰ τῆς πῆ ἕνα καλὸ λόγιο, ὅταν εἶχε διάθεση, ἤμουν ἐγὼ πάλι. Οἱ ἄλλοι, ὑπομονή, σήμερ' αὐτὸς, αὔριο ὁ ἄλλος· τῆς ἔροιναν πεντάρες κί' αἰσχρολογίες, κί' αὐτὴ δὲν τοὺς σκεφτόταν πιά. Ἄλλ' ὁ Τέστα ὄχι.

Αὐτὴ, ὅταν βρισκόταν μαζί του, μοῦ γύριζε στὸ σπῆτι ἔξω ἀπὸ τὸ λογικὸ της, με μάτια, ποῦλεγε πὼς εἶχαν κάποια κρυφὴ λάμψη. Ἐγὼ τῶχα πεῖ στὸν Τέστα «Κοίταξε καλὰ, σὺ δὲν τὴν ἔχεις ἀνάγκη. Σὺ ἔχεις γυναί-

κα καὶ παιδιά· μάγῳ δὲν ἔχω παρ' αὐτὴν ἐδῶ, Τέστα!» Ἐπειτα γύρισε νὰ κάτῃ, νεύοντας ἀκόμα μετὰ τὸ κεφάλι, ἐνῶ τὸ δικαστήριο ἔφευγε γὰρ νὰ συσχεφτῆ. Κί' ἔμειν' ἀκίνητος, περιμένοντας τὸ πετωμένο του. Ἦρθε τὸ βράδυ. Ὁ κόσμος ἦταν πιο ἀραιὸς, καὶ στὴν αἴθουσα ἀναψαν τὸ γκάζι. Τέλος ἀκούστηκε πάλι ἕνα κουδουνάκι, καὶ φάνηκαν πάλι οἱ ἴδιες μαῦρες τήβεννοι, τὰ ἴδια χλωμὰ καὶ κουρασμένα πρόσωπα, ποῦ κοίταζαν τὸν κατηγορούμενο. Ἐκεῖνος δὲν καταλάβαινε τίποτε ἀπὸ τις φράσεις, ποῦ μουρμούριζαν, στὴ μέση ἀπὸ κείνο τὸ πλήθος, στὴ σκιά. Ἄκουσε μόνο τὸν πρόεδρο ποῦ ἐπρόφερε τὴν καταδίκη.

— Ἰσόβια!

Καὶ σηκώθηκε ἀκόμα μιὰ φορὰ, τρικλίζοντας, νεύοντας μετὰ τὸ χέρι τὴν ἀόριστη αὐτὴ χειρονομία, ποῦ ἦταν ὅλη ἡ εὐγλωττία του, καὶ ψιθύρισε.

— Ἐγὼ τοῦ τῶχα πεῖ αὐτουνοῦ, κύριε πρόεδρε.

(Μετάφραση ἀπὸ τὸ Ἰταλικό)

ΣΠ. Μ. ANNINOS

JOSÉ MARIA DE HEREDIA

ΤΟ ΚΡΕΒΒΑΤΙ

Κί' ἂν εἶνε χρυσοπλούμιστο καὶ πλούσιο τὸ κοιτάτε,
σὰν ἕναν τάφο πένθιμο, γὰρ σὰν φωλιὰ τερπνὸ
ἐκεῖ γεννιέται ὁ ἄνθρωπος, παντρεύεται, κοιμᾶται
παιδί καὶ νιὸς καὶ γέροντας, εἴτε κορίτσι ἄγνῳ.

Νυφιάτικο γιὰ νεκρικὸ καὶ μ' ἀγιασμὸ βρεγμένο
εἴτε μετὰ μαῦρο ἕνα σταυρὸ, ἢ μετὰ θαγιῶν κλαδιὰ,
ἐκεῖ τὸ πᾶν ἀρχίτισε τὸ πᾶν τελειωμένο
ἀπὸ τὴν πρῶτη μας αὐγὴ κί' ὡς τὰ στερινὰ κεριά.

Χωριάτικο καὶ ταπεινὸ, γιὰ περηφανεμένο
μετὰ χρυσοποικιλία λαμπρὸ στὴ σκέπη στολισμένο
εἴτ' ἀπὸ σφένδαμνου κορμό, εἴτ' ἀπὸ στέρια δρῦ,

Εἶν' εὐτυχὴς ὅποιος μπορεῖ μετὰ δίχως φόβο ἢ τύψη
τὸν ὕπνο στὸ προγονικὸ κρεβάτι του νὰ βρῆ
καὶ τὴ ζωὴ του ἀπάνω ἐκεῖ κί' αὐτὸς νὰ ἐγκαταλείψῃ

Μετάφραση Γ. ΣΤΑΜΠΟΛΗ

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑ

ΤΟ Β ΤΗΣ ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ

Μὼς φάνη ἢ ὀρθρογέννητη ροδοδάχτυλη Ἀβγούλα
 σηκώθη ἀπὸ τὴν κλίνη ὁ ἀγαπητὸς γιὸς τοῦ Δυσσέα
 καὶ νιύθηκε τὰ ρούχα του, πέρασε τὸ σπαθί του,
 καὶ στὰ παχουλὰ πόδια του καλὰ ἔβαλε τσερβούλια,
 καὶ κίνησε ἀπ' τὸ θάλαμο, ἴδιος θεὸς σά νᾶταν, 5
 κέφτυς στοὺς λυγερόφωνους τοὺς κύρηκες προστάζει
 τοὺς μακρομάλληδες Ἀχαιοὺς σὲ ἔλεψη νὰ καλέσουν·
 ἐκεῖνοι τοὺς καλοῦσανε κιᾶφτοι συναθροίζονταν.
 Κιᾶφροῦ συμαζεφτήκανε καὶ γίνανε ὅλοι ὁμάδι,
 κίνησε γιὰ τὴν ἔλεψη χαλκὸ ἔχοντας κοντάρι, 10
 μὰ ὄχι μονάχος, δυὸ γοργὰ σκυλιὰ τὸν ἀκολουθούσαν
 κὴ Ἀθηνᾶ τὸν περέχισε μὲ μιὰ θεϊκὰ χάρη,
 κοὶ ἀθροῶποι τὸν καμάρωναν ποῖρχότανε κοντά τους.
 Στὸ πατρικὸ θρονὶ ἔκατσε, καὶ τοῦσανε τόπο
 οἱ γέροι. Τότε ὁ ἥρωας ὁ Αἰγύφιος νὰ μιλάει 15
 ἀρχίησε, ἀπ' τὰ γερατεῖα σκυφτός, ποὺ ἤξαιρε μύρια
 γιὰτ' ἕνα ἀγαπητὸ παιδί του μὲ τὸ θεῖο Δυσσέα
 στὴν Ἴλιο τὴν ἀλογαροῦ πῆγε μὲ τὰ καράβια,
 ὁ λογοφόρος ὁ Ἄντιφος, ποὺ τὸν εἶχε χαλάσει
 στὸ βαθὺ σπήλιο ὁ Κύκλωπας γιὰ τὸ στερνὸ του δεῖπνο. 20
 Μὰ εἶχε κιᾶκόμα τρεῖς, μὲσ' στοὺς μνηστῆρες ἕνας εἶταν,
 ὁ Ἐβρύνομος, κοὶ ἄλλοι δυὸ φροντίζαν τὰ χωράφια
 τὰ πατρικὰ, ὡστὸσο ἀφτὸς δὲν ἔχεσσε κέκεινον
 μόν' ἔκλαιε κιᾶναστέναζε καὶ δακρυσμένος εἶπε
 στὴν ἔλεψη: « Ἀκούστε με τί θὰ σᾶς πῶ Θιακήσιοι. 25
 Δὲν ἔχει γίνει οὔτε ἔλεψη μὰ οὔτε βουλή Γερόντων
 ἀφόντας ἔφυγε ὁ καλὸς Δυσσέας μὲ τὰ καράβια.
 Τώρα ἔτσι ποιὸς μᾶς σῦναξε, ποιὸν ἤβρε τόση ἀνάγκη
 ἢ ἀπὸ τοὺς νέους ἢ ἀπ' ἀφτὸς λούναι πρὶν γεννημένοι;
 μὴν ἔχει ἀκούσει ἀπ' τὸ στρατὸ καμιὰ εἴδηση, πὼς εἶναι 30
 στὸ δρόμο, γιὰ νὰ μᾶς τὸ πεί, ποὺ τῶμαθε ἀφτὸς πρῶτος;
 ἢ καμιὰν ἄλλη ὑπόθεση γιὰ τὸ λαὸ μὴνάει;
 μοῦ φαίνεται ἀγαθὸς ὁ ἐβλογημένος, καὶ εἶθε ὁ Δίας
 νὰ τοῦ τὸ φέρει σὲ καλὸ ἀφτὸ πῶχει στὸ νοῦ του». 35
 ἔτσι εἶπε, κέχάρη γιὰ τὸν καλαρίζικο λόγο

τοῦ Δυσσέα ὁ γιός, καὶ θέλησε ἀμέσως νὰ μιλήσει.
 Στάθη στὴ μέση, τοῦδωσε στὸ χέρι πατερίτσα
 ὁ γνωστικός ὁ κήρυκας Πεισήνωρας καὶ πρῶτα
 γυρίζοντας στὸ γέροντα μίλησε κέτσι τοῦπε.
 «Γέρο μακριὰ δὲν εἶναι ἀφτὸς κιᾶτός σου ἢ τὸ νιώσεις
 τὸν κόσμον ἐγὼ τὸν μάζωξα, ἴτι μέχει πιάσει ἢ θλίψη
 οὔτε εἴδηση γιὰ τὸ στρατὸ πὼς ἔρχεται ἔχω λάβει,
 κι οὐδ' ἦρθα γιὰ νὰ σᾶς τὸ πῶ ποὺ τῶμαθα ἐγὼ πρῶτος,
 οὐδὲ καμιὰ ἄλλη ὑπόθεση γιὰ τὸ λαὸ δὲν ἔχω.
 Μὰ ἔχω δική μου ἀνάγκη· δυὸ κακὰ μοῦρθαν στὸ σπίτι
 ἕνα ποὺ τὸν ἐβγενικὸ πατέρα μου ἔχω χάσει,
 ποὺ μεταξὺ σας ἄλλοτε βασίλεβε ὁ καλὸς μου,
 κέν' ἄλλο, μεγαλύτερο τώρα, ποὺ ὅλο τὸ σπίτι
 θὰ μοῦ χαλάσει, καὶ τὸ βίος ὅλο θὰ μοῦ ἀφανίσει.
 Χωρὶς νὰ θέλει ἢ μάνα μου μνηστῆρες τῆς ριχτήκαν 50
 οἱ καλοὶ γιοὶ τῶν πιὸ ἐβγενῶν ἀρχόντων ἐδωπέρα,
 ποὺ ναιμὲν τρέμουνε νὰ πᾶν στὸ σπίτι τοῦ γονιοῦ τῆς
 τοῦ Ἰκάριου, τὴν κόρη του γιὰ νὰ προικίσει ὁ ἴδιος,
 καὶ νὰ τὴ δώσει ὅποιου θέλει ἀφτὸς, κι ὅποιος τοῦ ἀρέσει
 μὰ ἔρχονται ἀφτοὶ καθημερινὰ σέμᾶς καὶ ξεφαντώνουν
 σφάζοντας βόδια, πρόβατα, καὶ τὰ παχιά τὰ γίδια,
 καὶ πίνοντας σπινθηριστὸ κρασί δίχως φροντίδα,
 κέτσι ἀφτονα τὰ σπαταλοῦν, κι ἄνθρωπος δὲν ὑπάρχει
 ὡς εἶταν τότες ὁ Δυσσέας, γιὰ νὰ τοὺς ξαρατίσει·
 μὰ ἐμεῖς δὲν εἴμαστε ἱκανοὶ γιὰ τὸν ξαρατισμὸ τους, 60
 κι ἀργότερα δὲ θάμαστε οἱ καημένοι. Ἔ καὶ νᾶχα
 τὴ δύναμη καὶ νᾶβλεπαν πὼς ἤθελα τοὺς διώξει,
 ἴτι πὰ δὲν ὑποφέρνονται τέτοιες δουλειές, οὔτε εἶναι
 καλὸ ποὺ πάει τὸ σπίτι μου κατὰ χαμοῦ, σκεφθῆτε
 κι ἐτοὶ σας καὶ τοὺς γείτονες ποὺ γῦρο κατοικοῦνε
 ντραπήτε, μὰ καὶ τῶν θεῶν τὴν ὀργὴ φοβηθῆτε,
 μὴ σᾶς κάνουν κανὰ κακὸ γιὰ τὰ κακὰ ἔργατά σας.
 παρακαλῶ γιὰ τὸνομα τοῦ Ζήνα καὶ τῆς Θέμης,
 ποὺ τῶν ἀντρῶν τις ἔλεψες διαλεῖ, μὰ καὶ συνάξει.
 Πάψτε, φίλοι, κι ἀφίστε με στὴ μάβρη μου τὴ θλίψη
 νὰ τήγουμαι, ἐξὸν ἂν ποτε ὁ ἐβγενικός μου κύρης
 Δυσσέας κάκια δείχνοντας ἔβλαψε τοὺς Θιακήσιους

καὶ τώρα ξεδικιώνεστε καὶ βλάβετε με ἐμένα
 δίνοντας θάρρος σάφτουνοὺς, μὰ ἐγὼ θὰ τῶχα κάλλιο
 ἂν εἶν' ἔτσι, νὰ τρώτε σεῖς τὰκίνητα καὶ τῶλλα
 'τι ἂν τύχει καὶ τὰ φάτε ἔσεῖς ἴσως ξεπλερωθοῦνε
 καμιά φορά, γιατί πολὺ θερμοπαρακαλώντας
 στή χώρα θὰ σᾶς κάμναμε νὰ μᾶς τᾶποζημιώστε,
 μὰ τώρα ἀγιάτρεφτους καημοὺς βάζετε στήν ψυχὴ μου».
 "Ἐτσι εἶπε γιομάτος θυμὸ κῆριξε στή γῆ κάτω
 τὴν πατερίτσα· κῆκλαψε, κῆλοιο τὸν συμπαθήσαν.
 Τότε ὅλοι οἱ ἄλλοι στέκονταν σιωπώντας, οὐδ' ἐκόταε
 κανεὶς τους τὸν Τηλέμαχο μὲ λόγια νᾶντισκόψει
 σκληρά, καὶ μόν' ὁ Ἀντίνοος ἀποκρίθη καὶ τοῦειπε:
 «Ἀπόκοτε Τηλέμαχε, μεγαλόλογε, τί εἶλες;
 γιατί μᾶς βρίζεις καὶ ψεγάδια θές νὰ μᾶς κολλήσεις;
 Δὲ φταῖνε σου ἂπ' τοὺς Ἀχαιοὺς, νὰ ξαίρεις, οἱ μνηστήρες
 μὰ φταίει ἡ καλὴ μάνα σου ποὺ ξαίρει τίς πονήριες·
 κῆχουμε τώρα τρεῖς χρονιές κῆ τέταρτη κοντέβει,
 ποὺ ἡ μάνα σου παιζογελάει τῶν Ἀχαιῶν τὴ γνώμη 90
 σῶλους ἐλπίδες δίνει καὶ χώρια καθενὸς τάζει
 στέλνοντάς μας μηνύματα, μὰ ἄλλα σὸ νού της ἔχει.

Σημειώσεις γιὰ τὸ Α. στ. 3: ὅπως *λεφτιά* θὰ πεῖ καὶ κάθε εἶδος χρή-
 ματα, ἔτσι καὶ *χωριά* θὰ πεῖ καὶ κάθε εἶδος ὀμαδικὸ συνοικισμὸ μικρὸ ἢ με-
 γάλονε.—στ. 149: *στά...φαγιά τὰ ἔτοιμα*, (ἔδῳ ἢ στύξῃ) *χέρια ἀπλώναν*
 .—στ. 211: *ὄχι βέβαια θαβυολά, μόνο: θαβουλά καράβια*, στ. 220:
μῆχει γεννήσει.—στ. 309: *μὰ ἔλα*—στ. 372: ὁ Τηλ. δὲν εἶχε βέβαια
ἐλειψη ἀλλὰ *ἐλειψη* δηλ. *συνέλευση*, λέξις πολὺ συχνὴ στὰ δημοτικὰ μας
 τραγούδια.—στ. 389: ὁ τονισμὸς τοῦ στίχου ἐδοδώνεται καλύτερα μὲ τὸ:
θὰ πῶ σου Ἀντίνοε.—στ. 402: *ἔχε τὰ χιτήματά σου* (ὄχι: *ἔχει*).

Μ. Φ.

Ἡ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Ἡ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Μ' ὅλα τὰ μεγάλα γεγονότα ποὺ συνέβηκαν τὴν τελευταία δεκαετία
 στὸν τόπο μας, οἱ ἄνθρωποι τοῦ χρωστήρα ἀντλῶνε ἀδιάκοπα δυνάμεις
 ἀπὸ τίς δυνάμεις τους καὶ δημιουργοῦν ἔργα τέχνης μὲ χαραχτήρα καθαρὸ
 ἑλληνικὸ. Ἐκεῖνος ποὺ παρακολούθησε τὴν καλλιτεχνικὴ κίνηση τοῦ τόπου
 μας καὶ τίς σὺνθές τελευταῖες ἐκθέσεις θὰ εἶδε παντοῦ τὴ Βυζαντινὴ γραμμὴ
 καὶ τὸ χαραχτήρα τῆς φυλῆς. Ἡ τάση αὐτὴ τῶν καλλιτεχνῶν μας, νὰ ζω-
 γραφίζου δηλαδὴ μέσα ἀπὸ τὸ Βυζαντινισμό, δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ
 συνέχεια καὶ παράδοση τῆς φυλῆς. Ὅλοι μας ποιὸς λίγο, ποιὸς πολὺ
 ἔχομε ἀπὸ κληρονομικότητα μέσα στὸ αἷμα μας στοιχεῖα τῆς Βυζαντινῆς
 Τέχνης ποὺ φανερῶνουνται παντοῦ σ' ὅλες, τίς τέχνες καὶ πὸ συγκεκρι-
 μένα στὴ ζωγραφικὴ, ἡ ὁποία τότε καὶ σήμερα εἶναι ὁ ἐρμηνευτὴς, ἡ
 παραστατικὴ, ἂν θέλετε, ἱστορία τῶν γραπτῶν καὶ φυσικῶν ἀντικειμένων
 τοῦ τόπου μας. Τὰ ἀποτελέσματα ἀπὸ τὴν ὥραία αὐτὴ τέχνη θὰ εἶταν
 χωρὶς ἄλλο μεγαλύτερα ἂν στὰ σχολεῖα μας ἀμέσως μετὰ τὴν ἐθνικὴ ἀπο-
 κατάσταση ἀντὶ γιὰ τὸν Ὅμηρο καὶ τὸν Ξενοφῶντα καὶ τῆς τόσο μακρυ-
 σμένης ἐποχῆς διδάσκονται οἱ Βυζαντινοὶ ὑμνογράφοι ἱστορικοὶ καὶ γενι-
 κότερα ὁ Βυζαντινὸς πολιτισμὸς μὲ τὸν ὁποῖον μᾶς συνδέουν τραγούδια,
 θρησκεία, ἔθιμα καὶ παραδόσεις καὶ χάρι στὴ δύναμη τῆς φυλῆς μας αὐτὰ
 διατηρήθηκαν μὲ φανατισμὸ, ἐνῶ ἡ ἐθνικὴ μας τέχνη παρέμεινε ἄ-
 γνή μόνον ἐκεῖ ποὺ τὸ σχολαστικὸ σχολεῖο μὲ τίς χρωματολιθογραφίες καὶ τὸ
 ἐμπόριο τῶν κάρτ-ποστὰλ δὲν ἔφθασε· καὶ ἔχομε ἀναμφισβήτητο παρά-
 δειγμα τοὺς χωρικοὺς μὲ τίς κεντητὲς ρόκες, γκλίτσες, τσότρες καὶ τίς χωρια-
 τοποῦλες μὲ τὰ ἔγχρωμα ὑφαντὰ καὶ κεντητὰ ὑφάσματα, πλάι· δὲ στὴ
 λαϊκὴ αὐτὴ τέχνη χωρὶς καμμία ἠθικὴ καὶ ὕλικὴ ἐνίσχυση οἱ καλλιτέχνες
 μας μὴ ἔχοντας παρὰ μόνον τίς τεχνικὰς καὶ αἰσθητικὰς δυνάμεις των συνε-
 χίζουνε ἐργαζόμενοι, τὴν ἐθνικὴ τους τέχνη μὸρφώνοντας τοὺς ἑαυτοὺς του
 καὶ τοὺς ἄλλους καὶ δημιουργώντας ἔργα καθαρὰ ἑλληνικά. Βέβαια τὸ κα-
 ταστάλαγμα θὰ εἶναι ἀπὸ τὴν ὑπερπαραγωγή αὐτὴ λίγοι καλλιτέχνες ἀπὸ
 τοὺς σημερινοὺς καὶ περισσότεροι πίνακες, ἀλλὰ μήπως δὲ φτάνουν γιὰ
 βάση τοῦ Ἐθνικοῦ μας οἰκοδομήματος; Μερικοὶ λένε ὅτι ἡ νεοελληνικὴ
 τέχνη δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ μιὰ τάση νεωτεριστικὴ μὲ στοιχεῖα τῆς
 Βυζαντινῆς τέχνης μὲν, ἀλλὰ προσερχόμενη ἀπὸ τὴν Εὐρώπη. Πλάνη. Δὲν
 συγανοῦνται οἱ ξένοι μὲ τὸ μωσχολίβανο καὶ μὲ τίς παραδόσεις μας, οὔτε
 μὲ τὸ μεσονυχτικὸ καὶ τὰ κεντηλοφωτισμένα εἰκονίσματά μας· αὐτὰ μόνον σὲ

μᾶς βρίσκουν ἤχῳ καὶ προκαλοῦνε συγκίνηση, γι' αὐτὸ δὲ μιμούμεθα, δημιουργοῦμε μὲ τὶς παραδόσεις μας καὶ τὰ ἀπομεινάρια τοῦ συνθετικοῦ τῶν προγόνων μας ποὺ ἔμειναν μοιραία μέσα στὸν ὄργανισμό μας κι' ὅταν ὁ Γύζης ζωγράφιζε τὴ Λόξα τοῦ σὶά Μόναχο ἐμπνεύσθηκε μόνο ἀπὸ τὸ Σολωμό, δὲ ζωγράφιζε ἀλλ' ἀπλᾶ ἔδωκε ζωὴ σ' ἓνα τῶν ἀγγέλων τοῦ Μυστραῖ, γιὰ νὰ ὑμνήσῃ τὰ λαμπρὰ Παλληκάρια τῶν Ψαρῶν.

Ἄπειρα παραδείγματα ὑπάρχουν καὶ γιὰ νεώτερους καλλιτέχνες μας οἱ ὁποῖοι μ' ἐντελῶς διαφοροτικὰ μέσα μ' ἐντελῶς ξεχωριστὸν τρόπο στὴ σκέψη συναντιοῦνται συχνὰ μὲ τὸ πνεῦμα τῶν προγόνων μας καὶ ὅλοι μᾶζι μὲ τὰ χέρια ἐνωμένα προχωροῦν μπροστὰ γιὰ νὰ ὑψώσουν τὸ μεγάλο αὐτὸ καὶ ἔθνικὸ οἰκοδόμημα τῆς Τέχνης.

Π. ΖΩΓΡΑΦΟΣ

PAUL UERLAINE

UOEU

Ἦ οἱ ὄμιλλες οἱ ἐρωτικῆς! Οἱ πρῶτες ἐρωμένες!
Οἱ χρυσοκόμες, τὰ γλαυκὰ τὰ μάτια, οἱ ἀνθοσάρκες,
καὶ, μέσα στὸ ἄρωμα δὴ νέων κορμιῶν, ἀγαπημένων,
αὐτὰ ταυθόρητα ὕστερα καὶ τᾶτολμα τὰ χάρμα!

Τώρα μακριὰ αὐτοὶ οἱ τρόποι οἱ ἄπλοοι, μακριὰ οἱ χαρὲς
ἐπέταξαν. Ἄλλιμονον! Οἱ δλόμαυροὶ χειμῶνες [ἐτοδίτες
ἀπὸ τὴν ὀδύνη μου μεστοὶ, μεστοὶ ἀπὸ ἀηδία καὶ πλήξη
στῆς νοσταλγίας τὴν ἀνοιξή ἐστρέψαν πλέον ἐκείνοι!

Καὶ τώρα νά μαι σκυθρωπὸς, ἀπελπισμένος κι' ἔρμος
ἐνῶ πλατιὰ, σὰν πρόγονον. ἢ παγωνιὰ μάδράσσει,
μὲνα ὀρφανὸ πὸ ἀδρῆτερη ἀδερφή δὲν ἔχει, ἐγὼ ἔμοιρος.

Ἦ κ' ἡ γυναίκα μὲ τὸν πρᾶο καὶ θαλπερὸ ἐρωτὰ τῆς,
ἀδιάφορη, ἀξεδιάλυτη, στοχαστικὴ, ἡρεμαία,
ποῦ πότε-πότε, ὡσὰν παιδί, στὸ μέτωπο φιλεῖ σας!

(Μετ. ΚΑΙΣ. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ)

CHARLES BAUDELAIRE

Η ΟΜΟΡΦΙΑ

Εἶμαι ὁμορφη, ὦ θνητοὶ, καθὼς μιὰ πέτρινη ὀπτασία·
τὸ στῆθος μου, ποῦ στὴ σειρὰ καθένας ἐπληρώθη,
ἐφτιάχθηκε στὸν ποιητὴ κάποιον ἔρωτα νὰ ἐμπνέει
καθὼς τὴν ὕλη σιωπηλὸ μαζὺ κ' αἰώνιο.

Σὰ Σφίγγα μιὰ ἀκατάληπτη μὲς τὸ γλαυκὸ θρονιαζῶ,
στῶν κύκλων τὴ λευκότη μιὰ καρδιὰ ἀπὸ χιόνι ἐνώνω,
ἄγρια τὴν κίνηση μισῶ ποῦ τὶς γραμμὲς χαλάει,
καὶ δὲ δακρύζω ἐγὼ ποτέ, καὶ δὲ γελῶ ποτέ μου.

Τὶς μέρες τους οἱ ποιητὲς μὲς σ' αὐστηρὲς μελέτες
θὲ νὰ ἐξαντλήσουνε μπρὸς στίς ὑπέροχες μου στάσεις,
ποῦ ἀπ' τὰ μνημεῖα τὰ πιὸ ὑπερήφανα πὼς πῆρα μοιάζουν·

γιατὶ τοὺς μαλακοὺς αὐτοὺς τοὺς ἐραστὲς μαγεύω
μ' ἄγνοὺς καθρέφτες ποῦ μπροθοῦν ὅλα πιὸ ὄρατα νὰ κάμουν·
τὰ θεῖα τὰ μάτια μου μὲ τὶς ἀθάνατες τὶς λάμπεις!
(spleen et Idéal)

(Μετὰφραση)

I. ΚΑΨΑΜΠΕΛΗΣ

ΔΙΣΤΡΩΜΑΤΑ

Στὴ σελίδα 206 στὸ ποίημα «Γραμμὲνο κάτω ἀπὸ τὸ δει-
λεινὸ φεγγάρι τοῦ Μάη» στὸ γ'. στίχον, ἀντὶς ἄσπρο νὰ δια-
βασθῇ ἄωρο καὶ στὸν θ'. στίχον ἀντὶς φουσκωμένον νὰ διαβασθῇ
φουρντωμένον.

Στὴ σελίδα 219 στὸ ποίημα «Τὸ Κρεβάτι» στὸν η'. στίχον ἀντὶς τὰ
στεριγὰ νὰ διαβασθῇ τὰ στερνά.

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑ

ΤΑ ΙΔΙΟΦΘΟΓΓΑ

(Βλέπε «Γλωσσογνωσία κ' ἰ γλωσσογραφία» μου τ. β' σελ. 48 και πέρα)

Βίζω—θάλλω, θέτω και **βίζω**—**βιβάζω** > (Ήσυχ.), σκούζω, θορυβῶ, βοίζω, ἀπ' τὸ **βιβάζω** > τὸ ἀφηρημ. **βιβούρα**—βοή.

Φύκι(ο)—τὸ φύκος· και **φίκι(ο)**—τὸ **ὄφρικιον** τὸ ἀξίωμα.

Συκιά—ἡ συκὴ τὸ δέντρο· και **σικιά** ἡ κολοκυθιά.

Σμάρι—φυτὸ μυρωδάτο (thymus atticus)· και **σμαρί**—τὸ **ἐσμαρίον**, τὸ μελίσι.

Χαρχάλι—ἡ χηλὴ τοῦ ἀστακοῦ, τοῦ κάδουρα, τοῦ τσάγανου κτλ. και **χαρχάλι**—τὸ περιδέραιο, ὁ στρεπτός, ἀπ' τὸ τούρκικο halhal.

Ἄδεια—permission· και **ἄδεια** ἢ **ἀδειά** ἢ **ἐφκαιρία** (ἀδείης).

Γούγια—ἡ ᾠή· και **γούγια**—ἄλλομονο ἀπ' τὸ Ἰταλ. guai.

Μανίζω—κακιώνω (ΓΓΕ α', 219) και **μανίζω**—σέπομαι γίνομα μανός.

Τσαούλι—τὸ σαγόνι, **δισαούλιον** (ΓΓΕ. α', 147) και **τσαούλι**—τὸ παχὺ βερικοκκο **δισαούλιον** (α', 144, 147)

Μάικια (τὰ)—φιλήματα : «ἔλα νὰ σὲ κάνω **μάικια**» λέει ἡ μάνα τοῦ παιδιοῦ της· και **μάικια**—λίγο.

Μερικιά—τὸ δέντρο, ἡ μυρική (ΓΓΕ. β', 151)· και **μερικιά** ἐπιθ. τὸ θηλικό του **μερικός** (ἴδ. σ. 148).

Ἀλεβράκι—τὸ ὑποκοριστικὸ τοῦ **ἀλέβρι**· και **ἀλεθράκι** στὴ Σύμη = **λαθράκι** τὸ ψάρι, μετὴν κανονικὴ τροπὴ **λα** > **λε** (ΓΓΕ. β', σελ. 204)· **λεβράκι** και μετὸ προθευατικὸ **α** ἀπ' τὸ πληθ. ἄρθρο τὰ **λεθράκια** τ' **ἀλεθράκια**.

Λεχούσα—ἡ λεχὼ· και **λεχούσα** στὴν Ἀρτάκη ὁ ἀστακὸς χωρὶς χαρχάλια δηλ. παρετυμολογημένο ἀπὸ ὁμοιοφθογγία τὸ: **λοκούστα** (Κορ. Ἄτ. ε', 169, 174).

Κότσι—ἀστράγαλος, osselet ἀπ' τὸ **κόττος**—ζάρι : **κόττιον** > **κότσι**, ἀκόμα **κότσι** λέγεται και ὁ τύλος τῶν χερῶν ἢ τῶν ποδιῶν· και **κότσι**—τὸ κριάρι ἀπ' τὸ τούρκικο : cotch ὁ Κοραῆς (Ἄτ. β', 422) ἔχει και τέταρτο **κότσι**—coche, ἀρέντα, φορεῖο.

Μπρούσκος—ἀσθηρὸς, δυνατὸς, ἐπιθ. τοῦ κρασιοῦ ἀπ' τὸ Ἰταλ. brusco· και **μπρούσκος**—τὸ λατινικὸ fuscus—παλιουρος, παλιούρι.

Τσίρος—τὸ ἀπαχο ξερὸ σκουμπρὶ ἀπ' τὸ κηρὸς Ἰσως· και **ττίρος** ὁ ὄρρος τοῦ γαλάτου—κίρρος Ἡσύχ.

Ἄρμυς ὄρος τῆς οἰκοδομικῆς· και **ἀρμυς**—ὁ ρυμὸς τοῦ ἀλετριοῦ.

Φόρος—οἱ ὑποχρεωτικὲς καταβολὲς τῶν ἀτόμων στὸ κράτος, τὰ δασίματα ποὺ λένε λαϊκὰ· και **φόρος** ἀπ' τὸ λατινικὸ forum—ἡ ἀγορὰ.

Ἀγόρια—ἀρσενικὰ παιδιὰ [ἀ(γ)ωρος]· και **ἀγόρια**—ὄρεινοὶ συνοικισμοί : τὰ-γ-ὄρη-α > τ' **ἀγόρια**.

Συντηρῶ, τὸ ἀρχαῖο—διατηρῶ· και **συντηρῶ**—παρατηρῶ μετὸ προσοχή.

Ψάρια ἐξὸν τὰ ὅσα εἶπαιμε (ΓΓΕ. β', 50) σημαίνει και τὰ μπιζέλια—πίσσα > **πισάρια** > **π'σάρια**.

Μανιάτης—ὁ κάτοικος τῆς Μάνης· και **μανιάτης**—collier (ἔτσι στὴν Κρήτη), παρετυμολογημένο ἀπ' τὸ : **μανιάκης** : Δανιήλ, ε', 29, «και τὸν **μανιάκη** τὸν χρυσοῦν περιέθηκον περι τὸν τράχηλον αὐτοῦ».—Πολύδιος β', 31, δ. «τοῖς **μανιάκεις**· τοῦτο δ' ἐστὶ χρυσοῦν ψέλλιον».

Κέφι—τὸ θαλασσοπούλι, ὁ **κέφρος** Κύζικο, μάλιστα και μετὸ ἀρχαῖο νόημά του : ἡλιθίος· και **κέφι**—ἡ διάθεση, bon humeur ἀπ' τὸ τούρκ. kefi.

Κοτρώνι ἀντὶ **κροτόνι** ἀπ' τὸ **κρότων** λέγεται τὸ τσιμούρι, ὁ κίμβιξ· και **κοτρώνι** ἀντὶ **κροτόνι** ἀπ' τὸ **κροτῶ**, τὰ γιαιλόβουλα, τὰ χαλίκια τὰ μεγάλα ποὺ κροτοῦνε ὅταν περπατοῦμε ἀπάνω τους.

Κοράκι—ὁ κόρακας· και **κοράκι**—ἡ ξερασία, ἡ ἀναβροχιά ἀπ' τὸ τούρκικο : courak.

Ἄμωρος—μωρὸς, δὲν εἶναι τὸ **μωρὸς** μετὸ πρόθεμα **α** γιὰτὶ πρῶτο σχεδὸν δὲν ἔχουμε ἐπίθετα μετὸ πρόθεμα και δέφετερο δὲν ξηγιέται ἔτσι ὁ παρατονισμὸς στὴν προπαραλήγουσα· ἀλλὰ τὸ ἀφηρημένο **μωρία** πήρε τὸ πρόθεμα **κ** ἐγὶνε **ἄμωρία** (κατὰ τὰ : ἀνοησία, ἀμυαλία) κῶστερα ἀπ' τὸ ἄμωρία ἐγὶνε τὸ ἄμωρος (κατὰ τὸ σηῆμα ἀμυαλία—ἀμυλος, ἀστοχία—ἀστοχος, ἀλαλία—ἀλαλος—μωρὸς ΓΓΕ. α' 126) ἔχουμε ὁμοως και **ἄμωρος**—ἄφαντος, ἀφτὸ εἶναι ἀπ' τὸ ἄμοιρος (Λεξ. ἀρ. γ', 57), γιὰτὶ ὁ Ἡσύχ. λέει ἄμοιροι—ἄχωροι. Ἀπ' τὸν τύπο **ἄμωρος** ποὺ τὸ χεῖλικὸ **μ** κράτησε τὴν ἀρχαιότερη προφορὰ του **οι**, ἐγὶνε κατὰ τὴ φωνοσυρμὴ ὅπου ὁ δυνατότερος φτόγγος **ο** συντραβᾷ στὰ κατατόπια του και ἀφομοιώνει τὸν ἀδυνατότερο **ου+ο** > **ο+ο** : **ἄμωρος** > **ἄμωρος**· (σύγκρινε **κορογιδο** > **κορογιδο**—κουρεμένο γίδι—καθὼς τὸ ξήγησε ὁ Καμπούρογλου—**μάγουλο** > **μάγουλο**, **ἀκλουθῶ** > **ἀκλουθῶ**, **βουκόλος** > **βοκόλος**, **ὑπουργὸς** > **ἀπουργὸς** (Λεξ. ἀρχ. α'. 172), **κοῦρος** > **κόρος**, **φουρνος**, > **φόρνος**, **κούφιος** > **κόφιος**, **μουστοκούλικα** > **μοστοκούλικα** (Ἀρτάκη) κτλ. και **ο+ου** > **ο+ο** : ὁ οὔρηνος > ὁ ὄρανός, ἐγὼ οὐχί > ἐγὼ ὄχι (Thumb), **στομούχι** > **στομόχι**, **θατόμουρα** **θατόμουρα**, **ὄλοκροῦσταλλο** > **ὄλοκροῦσταλλο** (Οἰνότη), **ἀλογοοῦρα** < **ἀλογοοῦρα**—και ὅλα μετὸ β' συνθετικὸ ἰδ. οὔρα, ποὺ ἀπ' ἀφτὰ κατόπι εἶπαινε και σκέτο : **ὄρα** ἀντὶς οὔρα.

ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

Θέατρο Μ. Κοτοπούλη

Θίασος άρτιος, άφου βέβαια έχει να επιδείξει την τέχνη μιās Μαρίκας, τὸ πολιτισμένο ταλέντο ενός Μυράτ και Ροζάν και τὴ λεπτὴ ὑπόκριση τοῦ κ. Λογοθετίδη. Καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη τῶν δευτερευόντων ὄλων ἀξιόλογες οἱ ἐμφανίσεις τῆς κ. Φωτ. Λούη και Χρ. Μυράτ, ἱκανῶν νὰ συμπληρώσουν ἕνα σ ὑ ν ο λ ο Μὰ φανταζόμαστε πὼς ὁ θίασος αὐτὸς ὑπογράφει τὴν καλλιτεχνική του ἐξάρθρωση τραβώντας... τὸ «κορδόνι» σὲ 70 παραστάσεις. Ἐδῶ ἡ πρωτοβουλία τῶν καλλιτεχνικῶν διευθυντῶν του ἔπρεπε νὰ ἐπέμβῃ. Βέβαια νὰ στηριχθῆ και ἡ ἐπιχείρηση. Εἴμαστε σύμφωνοι. Μποροῦσαν ὁμως νὰ παιχθοῦν ἕνα δυὸ ἔργα τῆς προκοπῆς στὸ διάστημα αὐτό. Ἐνας τέτοιος θίασος ἔχει τὴ στοιχειώδη ὑποχρέωση στὸ κοινὸ ἐκεῖνο ποὺ παρακολουθεῖ κάθε σοβαρὴ ἐκδήλωση, νὰ τὸ ἐπικοινωνῆ με τὴν ἀτμόσφαιρα τῶν διαλεχτῶν ἐργατῶν τῆς σκηνῆς. Ὅταν ἐπιμένῃ στὰ ἔργα τῆς μανταλιτῆ τῶν διαφόρων... κορδονιῶν εἶναι τὸ ἴδιο σὰ νὰ τὸ καταδικάζῃ σὲ κοπροφαγία!

Καὶ ἐκεῖνη ἡ εἰδοποίηση πάλι ὅτι ἀρχίζουν τὰ φιλολογικὰ ἔργα με τὴν «Α. Μ. τὸ ταλέντο» τί σὰς λέει; Κύριε Μπαστιά: Ὁ καθημερινὸς τύπος ἐν «ἀγαστῆ συμπνοία» θὰ ἔλεγα γιὰ νὰ μεταχειρισθῶ τὴ δημοσιογραφικὴ ἔκφραση, σὰς ἔγραψε ὅτι ἐρυνάνατε τὴ σκηνὴ τοῦ θεάτρου Κοτοπούλη. Τὶ περιμένετε τώρα νὰ σὰς γράψῃ ἔπειτα ἀπὸ τὸ φινάλε τῆς β! πράξης και ἀπὸ τὴ διαπόμπευση τῶν νέων ποιητῶν στὴν κυνική ἐκείνη ἐμφάνιση τοῦ οὐαλδίζοντος νέου τῆς β! Λέγονται αὐτὰ τὰ πράγματα τόσο ἀπολίτιστα, τόσο χοντροκομένα. Ὅμολογοῦμε ὅτι λυπόμαστε γιὰ τὴν κακὴ σας ἐξέλιξη Σὰς συμπονοῦμε γιατί τὸ ταλέντο σας ἄρχισε νὰ κλείνῃ πρὸς τὴν ἐπιχείρηση περισσότερο. Νὰ πιστέψουμε τώρα ὅτι εἶναι ὀριστικὴ ἡ προσέγγιση αὐτῆ; Κι' ἔπειτα πρὸς Θεοῦ ἡ κυρία Κοτοπούλη δὲν τᾶβλεπε αὐτά; Νομίζετε ὅτι ἡ εὐθύνη πέφτει μόνο σὲ σὰς; Ὅχι δά. Καὶ σ' ἐκεῖνη, μάλιστα και σὲ κείνη!

Θίασος Βεάκη — Νέξερ

Προικισμένο με ἐξαιρετικὰ σκηνικὰ χαρίσματα τὸ ταλέντο τοῦ κ. Βεάκη χαρίζει νοητικώτερες συγκινήσεις. Ἡ δυναμικότητά του κυριαρχεῖ στὸ νοῦ τοῦ θεατῆ και τὸν κρατᾷ δεσμευμένο με τὶς θαυμαστὰς μεταπτώσεις τῆς.

Ὁ κ. Νέξερ, ὁ κορυφαῖος κωμικὸς τῆς Ἑλλ. σκηνῆς, ποὺ ἡ τέχνη του

στέκεται μακριὰ ἀπὸ κάθε παλιασίστικη ἐκδήλωση εἶνε γερὸς συντελεστὴς ἐνὸς θιάσου.

Τὸ ἴδιο ἡ κ. Φιλιππίδου. Ἐμφάνιση γραφικώτατη Ὑπόκριση ἀπλὴ και ἀβίαστη, ἠθοποιία ἄνετη, ἀβροή.

Ὅσο γιὰ τὴν κ. Ἰατροῖδου βέβαια δὲν μπορεῖ ν' ἀρνηθεῖ κανεὶς ὅτι ἔχει ἀξιολόγους δραματικὸς τόνους, μὰ πολλὰς φορὰς χάνει τὴ φυσικότητά της πάνω στὴ σκηνὴ και νομίζει κανεὶς ὅτι κατέχεται ἀπὸ κάποια ἀδικαιολόγητη ἀδημονία.

Ὁ κ. Καραῦσος. Ἡθοποιὸς με ψυχικότητα. Σὲ πόσους νέους θὰ βρῆτε τὴν ιδιότητα αὐτῆ; Ἐχει ἀπόλυτη κυριαρχία τῆς σκηνῆς, δὲν εἶναι καθόλου ὑπερβολικὸς ἀλλὰ φροντίζει ὥστε ἡ ἐμφάνισή του νὰ εἶναι μετρομένη.

Ὁ κ. Λάμπρου. Καλὸς Μὰ πρέπει νὰ περιορίσῃ λίγο τὸν πολὺ θεατρικὸν του ἴδιος στὰ μέρη ποὺ δὲν ἔχει καμμιά θέση.

Και ὁ κ. Συριώτης; Μὰ γιατί κ. Βεάκη τοῦ δίνετε ὅλους τέτοιους; (σὰν τὸ ὄλο τοῦ Ἄρηντὲ Μπελμὸν στοὺς Κατακτητὰς;) Εἴταν ἕνα κομμάτι πάγος πάνω στὴ σκηνὴ. Μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ καταβάλλῃ κάθε προσπάθεια μὰ ἀφου δὲν τὸν βοηθᾶνε τὰ φυσικὰ του χαρίσματα—και πρὸ πάντων τῆς φωνῆς τί θέλετε νὰ κάνῃ;

Θίασος Κυβέλης

Σύνολο ἀρκετὰ καλὸ, μὰ περιμένουμε και ἔργα ἄξια λόγου Οἱ «Κρεβατοκάμαρες» και τὰ ἄλλα ὅμοια τους, ἄς μένουν γιὰ τὰ Σαβανοκύριακα γιὰ ἐνίσχυση ταμείου να ποῦμε, γιὰ ξέσκασμα τῶν ἀπλοϊκῶν, γιὰ γλέντι τῶν ἐπαρχιωτῶν, ἀφου δὲν εἶναι σὲ θέση ἀκόμη τὸ κοινὸ αὐτὸ νὰ παρακολουθήσει ἕνα ἀνώτερο ἔργο ἀλλὰ χασμουριέται μέχρι ξεσαγωνιάσματος.

Α. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ

Θλιβερὸς παρενθέσεις

Ἐνῶ πιά ἡ ὑπομονή μας εἶχε ἐξαντληθῆ βλέποντας τὸ θιάσο τῆς κ. Κοτοπούλη νὰ κρατῆ σὲ 70 παραστάσεις τὰ περίφημα κόλπα τοῦ Βαρνάβα, με συγκίνηση πληροφορηθήκαμε πὼς ὁ θίασος θᾶρχισε τὶς φιλολογικὰς παραστάσεις του μ' ἕνα σατυρικὸ ἔργο τοῦ κ. Κ. Μπαστιά ὑπὸ τὸν τίτλον «ἡ Α. Μ. τὸ Ταλέντο». Γιὰ κείνους ποὺ κάτι γνωρίζουν σχετικὰ με τὸ χρόνο ποὺ ἀπαιτεῖται γιὰ τὴ μελέτη ἐνὸς θέματος και τὸ γερὸ δούλεμα ἐνὸς θεατρικοῦ ἔργου δὲν ὑπῆρξε σοβαρὴ ἀμφιβολία πὼς τὸ προαγγελλόμενον νέο ἔργο θ' ἀποτελοῦσε πρόχειρο κατασκευάσμα ἔξω ἀπὸ τὶς ἀπαιτήσεις τῆς σοβαρῆς τέχνης. Καὶ μ' αὐτὴ τὴν προσδοκία περιμέναμε τὸ ἔργο. Ἀλλὰ φαίνεται πὼς ὁ κ. Κωστής Μπαστιάς μὴ ἀρκούμενος στὶς πρόωρες δόξες τῆς περυσινῆς ἐμφανίσεώς του φιλοδόξησε νὰ μιᾶς παρουσιάσῃ κάτι τι πιὸ sensationnel και πιὸ σύμφωνο με τὶς κοινωνικὰς συνθήκες ὅπου ζοῦμε. Εὐ-

γενής φιλοδοξία πούπρεπε στο τέλος να ξεσπάσει εις βάρος του κοινού και του θεάτρου Κοτοπούλη. Γιατί μάταια προσπαθήσαμε να βρούμε μια δικαιολογία για την κ. Κοτοπούλη. Μάταια προσπαθήσαμε να παραδεχτούμε ελαφροντικά για την άστοχη, για την ακατανόητη, για την αποτυχημένη έκλογή της. Έσυνειθίσαμε στο παρελθόν να πιστεύουμε πως από το θέατρο της Κ. Κοτοπούλη θ' αναπηδοῦσε μια μέρα ή αληθινή κατεύθυνση του Έλληνικού θεάτρου. Έσυνηθίσαμε να λατρεύουμε τη μεγάλη τραγωδία μας σαν ύπαρξη προωρισμένη να μᾶς χαρίξει τη μόνη δροσιά μέσ' στη γενική άκολασία των παιζομένων θεατρικών έργων. Και αφήνης, **χωρίς περισκεψη, χωρίς λύπη, χωρίς αιδώ** βλέπουμε ν' ανεβάζεται στο θέατρό της ένα έργο κατώτερο του ανθρωπισμοῦ, ένα έργο χωρίς εἰρμό, χωρίς θέμα, χωρίς λόγο. Όσο λοιπόν κι' αν θέλουμε να χωρίσουμε τις ευθύνες δυστυχῶς παραμένουν χωριστές στα μάτια μας. Ο κ. Μπλασιᾶς μπορούσε βέβαια άκολουθώντας τόν προσάτη και δάσκαλό του να γράφει ὅτι του κατέβαινε ἄλλ' ένας θιάσος, σεβόμενος τὸ παρελθόν και τὴν ἀξία του δὲ θάβγαζε ποτὲ στο φῶς ένα τερατούργημα ταπεινῆςδιανοητικότητος και χυδαίων ἐνστίκτων. Τὸ νὰ εἰσέλθῃ ἡμε στὴ μελέτη και τὴν ἀνάλυση τοῦ ἔργου εἶναι σὰ νὰ ζητάμε νὰ μολύνουμε τὴν ἀτμοσφαῖρα μὲ τις δυσωδίες, συσσωρευμένης ἀκαθαρσίας. Ἀλλὰ τὸ νὰ φωνάξουμε τὴ γνώμη μας γιὰ τὴν ἐκλογή των ἔργων ἀπὸ τοὺς θιάσους εἶναι μιὰ εὐεργετικὴ πράξη γιὰτὶ μόνον ἔτσι μπορεῖ νὰ πάψουν νὰ φωνάζουν οἱ θιασάρχες πὸς δὲν ὑπάρχουν Ἑλληνικὰ ἔργα γιὰ νὰ τὰ παρουσιάσουν στο κοινό. Ἐνῶ εἶναι βέβαιο πὸς θὰ ὑπῆρχαν ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ μέτρια, ἄλλ' ἀληθινὰ τοῦλάχιστον ἔργα νέων Ἑλλήνων συγγραφέων, ἀρκεῖ νὰ μὴν ἀξιῶνεται ὁ ἐξευτελισμὸς τῆς ἐργασίας τους μὲ τὴν πρόφαση πὸς δὲ γράφουν χρονογράφημα σ' ἐφημερίδες. Ἀλλ' ἀτυχῶς τὸ κακὸ μᾶς ἔχει ζώση. Ο Μελαδισμὸς και ἡ προχειρολογία θροιαμβεύουν. Κ' ἐνῶ μὲ τις παρεχόμενες ὑποσχέσεις, γιὰ τὴ λειτουργία τοῦ Ἑθνικοῦ Θεάτρου μὲ πρόσωπα ἀνάξια γιὰ ἕναν τέτοιο μεγάλο σκοπὸ καταστέρφεται κάθε ἀληθινὴ προσπάθεια, βλέπουμε στο τέλος και τὸ θέατρο τῆς κ. Κοτοπούλη νὰ κρατῆ σὲ ἀδιάκοπη σειρά ἔργα κατώτερα τοῦ προορισμοῦ του χωρὶς νὰ προσφέρῃ γιὰ ν' ἀνακουφίση μιὰ φορὰ τοῦλάχιστον τὴ βδομάδα ἔργα ἀναγνωρισμένης καλλιτεχνικῆς ἀξίας παρμένα εἴτε ἀπὸ τὸ διεθνὲς εἴτε και ἀπὸ τὸ παλιὸ Ἑλληνικὸ ρεπερτόριο.

Γ. Κ. ΣΤΑΜΠΟΛΗΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ρήγα Γκόλφη : «ΣΤΟ ΓΥΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΡΙΜΑΣ». Ἀθήναι 1925
ἔκδοση Σιδέρη.

Κυνηγητὴς ἰδανικῶν, φευγαλέων μιᾶς κλασικῆς μορφολογικῆς δημιουργίας νοσταλγός, ὁ ποιητὴς τῶν «Τραγουδιῶν τοῦ Ἀπρίλη» και τῶν «Ὑμνων» μὲ τὸ νέο του βιβλίον «Στὸ γύρισμα τῆς ρίμας» ἀνοίγει πλατύτερον τὸ δρόμο τῆς ποιητικῆς του φήμης. Ὁ κ. Ρήγας Γκόλφης ἀποδείχνει ἄλλη μιὰ φορὰ, ὅτι εἶναι ἀπὸ τοὺς λίγους λυρικούς, πὸς κατορθώνουν νὰ συνδυάζουν στα τραγούδια των τὴν ἁρμονία τῆς ποιητικῆς ἐμπνευσης και τῆς καλλιτεχνικῆς μορφῆς.

Ματαιοπονία νὰ ἀναζητήσουμε μέσα στο κομποτυπωμένο βιβλίον τοῦ ποιητῆ τὰ πιὸ καλά, τὰ πιὸ ξεχωριστὰ του κομμάτια. Παντοῦ ξεσπᾷ ἡ ὁμορφιά μιᾶς ζωηρῆς, μὰ πάντα συγκρατημένης και χαλιναγωμένης στο φτερούγισμα τῆς φαντασίας, κέκει ἀκόμη και στα πιὸ βραχύστιχα τραγούδια (π. χ. Σ' ἀγαπῶ, Καλοσύνη δὸς μου, Μικρὴ θεατρίνα, Γιατί, Βιολί κλπ.), ὅπου θάλεγες, ὅτι ἡ ζήτηση τῆς τόσο ἀκριβολογημένης ρίμας θὰ κατάπνιγε ἴσως τὸ νόημα, τὸ αἶσθημα και τὴ συγκίνηση τοῦ τραγουδιοῦ.

Μὰ δὲν μποροῦμε νὰ μὴ τονίσουμε ὡς τόσο τὴν ξεχώρη χάρη και τὴν τέχνη, πὸς ἐμφανίζουν π. χ. ὁ «Ἐργάτης» μὲ τις δυνατὲς ἀντιθέσεις του, τὸ «Σὶ βραδιάζει», ἀπαλό, μελαγχολικὸ σαν τὸ φθινοπωρινὸ δειλινό, ἡ «Μακαρισμένη», γεμάτη φίλτρο και στοργή, ἡ «Ἀναπαμένη», πὸς μέσα τῆς κλείνει τόση τραγικότητα, και ἀπ' ὅλα ἀπάνω τὸ ὑποβλητικὸ «Νεκρικὸ Ἐμβατήριον», μεγαλόπρεπο σαν ἕνα βαθὺ συμφωνικὸ μουσούργημα.

Ὁ τραγουδιστὴς, πὸς παίζει ἔτσι μὲ τις ἁρμονίες στὴ δημιουργία των κόσμων του και ἐμψυχώνει τόσο ἰδιότυπα τὴν οἰσία των πραγμάτων στὴν κατανυκτικὴ μυσταγωγία τῆς ἐμπνευστῆς του, στα παραπάνω ποιήματά του μὰ και σ' ὅλα του γενικὰ τὰ τραγούδια, καθάρεις σκορπᾷ τις ἰδέες του, — κάπου μὲ μιὰ τάση σοσιαλιστικὴ, — βαθὺ τὸ αἶσθημά του και τὴ σκέψη του εὔστροφη και ἀριστοτεχνικὴ. Ρυθμικὸς και μελωδικός, πρὸ πάντων στὸν πολιτικὸ στίχο, πὸς τὸν κάνει κάπως τραχὺ κάποιον ἀνέμελη συνίζηση π.χ.

Ἔξυ, γελούμενε ὠκεανὲ στὴ μαύρη καταγίδα.

Οἱ λογοτεχνικὲς ἀρετὲς τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Γκόλφη ἄς γίνουν ὑπογραμμὸς γιὰ πολλούς, πὸς θέλουν εἰλικρινὰ νὰ καλλιεργήσουν τοῦλάχιστον τὴ μορφὴ τοῦ στίχου των.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΜΕΤΡΗΜΕΝΑ ΛΟΓΙΑ

ΟΙ ΑΠΟΓΥΧΗΜΕΝΟΙ κύριοι που αποτέλεσαν το περίφημο Έθνικό συνέδριο υποθέτουμε πως θα μπορούσαν να ασχοληθούν με κάτι θετικώτερο από την καφεσιολογία, που μās παρουσίασαν στις συνεδριάσεις τους. Ολορηλατημένοι από το ρητορισμό, το μόνο πράγμα που κατάφεραν να μάθουν στον καιρό τους, αστραφάν, έβρόντηξαν και συνεκλόνησαν τη φτωχή αίθουσα της Ακαδημίας, που είχε την κακήν τύχη να τους ακούσει, τη στιγμή που θάρρεπε ν' ανοίξει τις πόρτες της διάπλατα σ' εκείνους που πρωτοστάτησαν σε κάθε εξέλικτικό φαινόμενο, σ' εκείνους που πάλεψαν ενάντια στην πρόληψη, στην προγονοπληξία και στο σχολαστικισμό, για να απλώσουν τα κοσμοπολιτικά ρεύματα.

Τò θετικώτερο λοιπόν που έπρεπε να κάνουν οι χρωσικοπημένοι αυτοί κύριοι είχαν να μείνουν παθητικοί θεατές μπροστά στην τεράστια, στην ακατάβλητη δύναμη που λέγεται εξέλιξη, αφού οι πνευματικές τους δυνάμεις τους έχουν αφήσει από καιρό.

Στο μουσικοκριτικό κ. Ν. Βεργωτή απαγορεύθηκε η είσοδος στο θέατρο Όλυμπια που δινόταν η συναυλία της Όρχήστρας του Ώδείου Αθηνών—αν κι είχε πληρώσει το κανονικό εισιτήριο, γιατί τόλμησε την προηγουμένη μέρα να γράψει στον καθημερινό τύπο έλεύθερα τη γνώμη του σχετικά με τη σύνθεση της όρχήστρας, την οποία κανονίζουν οι κύριοι του Ώδείου σύμφωνα με τα προσωπικά τους. (Και συγκεκριμένα ο κ. Β. μίλησε για την απομάκρυνση του παγκόσμιας φήμης φλαουτίστα κ. Παπανεωργίου που οι κύριοι αυτοί τον εξαναγκάσαν σε παραίτηση!)

Χαρακτηρίζοντας ως μεσαιωνισμό την πράξη αυτή των επιχειρηματιών του Ώδείου, αφού μάλιστα είχαν φροντίσει να στρατολογήσουν εγκαθήμετους που αντίσταθηκαν και στην επέμβαση των αστυνομικών οργάνων, διαμαρτυρόμαστε για τον περιορισμό της ελευθερίας της σκέψης από τον πρώτον τυχόντα επιχειρηματία.

Τò περιοδικό «Νέα Σκέψη» κατασχέθηκε εξαναγκασόμενο έτσι σε διακπή της έκδοσης του, ως επικίνδυνο στην καλή χώνεψη... των μουρζοάδων. Αυτόμαστε ειλικρινά γιατί χάθηκε ένα τέτοιο περιοδικό με τόσο γρηθ και ζωντανή κατεύθυνση, και εύχόμαστε να τò ξαναδούμε σε καλύτερες μέρες.

Δεν μπορεί να περάση κανείς απαρατήρητα μπροστά από την άρτια μετάφραση του «Κόκκινου και μαύρου» του Σταντάλ (Έκδοση Ζηκάκη που έγινε από τον κ. Π. Χάρη ευσυνείδητη, καλοδομημένη σ' αξιόλογη λογοτεχνική απόδοση και σε ζωντανή δημοτική.

Α. Δ. Π.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Η ΣΙΔΕΡΕΝΙΑ ΠΟΡΤΑ Μυθιστόρημα Δ. Βο υ τ υ ρ ᾶ
᾽Εκδοση «Λογοτεχνίας» Μ. Νικολαΐδη.

ΤΑ ΣΚΟΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ Ληγήματα Μ. Γ κ ό ρ κ υ
᾽Εκδοση «Λογοτεχνίας» Μ. Νικολαΐδη.

ΤΑ ΤΣΙΛΙΚΡΩΤΑ Κ. Π α σ α γ ι ᾶ ν η ᾽Εκδοση Οἴκου
Δημητράκου. Μὲ εἰκόνες Π. Ρούμπου.

ΣΕΡΒΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ Μεταφρ. Κ. Π α σ α γ ι ᾶ ν η
᾽Εκδοση Οἴκου Δημητράκου.

ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΥΡΟ Σ τ ᾶ ν τ α λ. Τόμος
γ'. Μετάφραση Π. Χάρη ᾽Εκδοση Ζηκάκη

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΠΕΡΙ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ τοῦ ΙΘ'.
αἰῶνος Τόμοι 2 σελ. 800 ᾽Εκδοση Βιβλιοπωλείου Ι. ΚΟΛ-
ΛΑΡΟΥ

Η ΠΡΟΣΦΥΓΟΠΟΥΛΑ Μυθιστόρημα Τ υ μ φ ρ η σ τ ο ῦ
᾽Εκδοση Οἴκου «Ἐρμῆς.

Η ΩΡΑΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΑΝ Μυθιστόρημα Τ υ μ φ ρ η σ τ ο ῦ
᾽Εκδοση (τετάρτη) Ι. Σ ι δ έ ρ η.

ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Τεῦχος Α'. ᾽Εκ-
δοση Ζ η κ ᾶ κ η.

ΟΙ ΝΙΚΗΤΑΙ ΤΑΠΕΙΝΩΜΕΝΟΙ Γ. Κ ο κ κ ί ν η.
Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΣΧΕΤΙΚΟΤΗΤΟΣ Α. ᾽Αινστάϊν Με-
τάφρ. Κ. Ρώτα.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΔΙΑΝΟΗΣΗ φύλλο Μαΐου

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΤΕΤΡΑΔΙΑ Φύλλο 2ο

Κυκλοφόρησαν

ΟΙ ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΨΥΧΕΣ Στ. Σπεράντσα

᾽Εκδοση Οἴκου μας

Προσεχῶς κυκλοφορεῖ

Α. Παπαδήμα Ο ΧΑΦΙΕΣ Μυθιστόρημα

ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΕΚΔΟΤΗΣ Α. ΡΑΛΛΗΣ & Σ^{ΙΑ}

Ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης τῶν γραμμάτων

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ.

Ἐπὶ τῆς λογοτεχνικῆς ὄλης

Α. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ—Σ. ΚΑΜΗΛΔΕΡΗΣ

ΕΤΟΣ Β' ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 9 ΙΟΥΝΙΟΣ 1925

Α. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ
ΛΙΝΟΣ ΚΑΡΖΗΣ
ΕΔΓΑΡ ΠΟΕ
ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ
ΙΒΑΝ ΤΟΥΡΚΕΝΙΕΦ
Β. ΚΟΡΟΔΕΡΚΟ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΔΙΤΗΣ
Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ
ΑΝΡΥ ΝΤΕ ΡΕΝΙΕ
Σ. ΜΠΟΝΤΕΛΑΙΡ
Γ. ΣΤΑΜΠΟΛΗΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ "ΑΘΗΝΑ."
ΓΡΦΕΙΑ 6-ΟΔΟΣ ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ-6

ΤΟ ΦΥΛΛΟ ΔΡΧ 4